

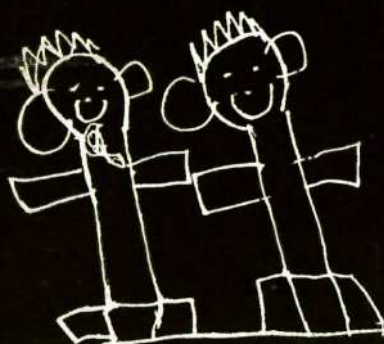
L'Amic

REVISTA DE SANT JULIÀ DEL LLOR I BONMATÍ

L'AMIC

3a època - Desembre 2001

21

Telèfons i fax d'interès

Ajuntament de Sant Julià del Llor i Bonmatí:
 972 42 22 96/21 78 - Fax 972 42 40 12
Registre Civil de Bonmatí: 972 42 22 96 - Fax 972 42 40 12
Jutjat de Pau de Bonmatí: 972 42 22 96 - Fax 972 42 40 12
CEIP Sant Jordi: 972 42 10 70 - Fax 972 42 31 50
Parròquia Santa Maria de Bonmatí: 972 42 08 07
Farmàcia M. José Medina: 972 42 22 31
Esplai de Sant Julià del Llor: 972 42 16 72
Banc Popular Espanyol: 972 42 00 19 - Fax 972 42 00 19
Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, sucursal de Bonmatí:
 972 42 15 50 - Fax 972 42 04 58
Bar-Cafeteria Centre Cívic: 972 42 33 34
Bar-Restaurant Maria: 972 42 30 03
Restaurant La Barca: 972 42 09 63
Centre d'Emergències de Catalunya: 112
Centre d'Assistència Primària (CAP): 972 42 14 98/16 04
 Fax 972 42 19 24
Creu Roja d'Anglès: 972 42 33 33
Mossos d'Esquadra: 972 84 27 57 - Fax 972 84 22 01
Urgències Mossos d'Esquadra: 088
Direcció General d'Emergències i Seguretat Civil:
 972 18 24 00 - Fax 972 18 24 03
Urgències Bombers: 085
Teisa Oficines: 972 20 48 68 - Fax 972 20 48 70
Teisa Terminal Autobusos: 972 20 02 75
Enher Gestions-Servei Clients: 902 50 77 50
 Fax 972 41 13 75
Enher Avaries: 900 77 00 77
Enher Oficines: C/ Creu de Girona: 972 22 23 88
Correus: 972 42 22 21
Consell Comarcal de la Selva: 972 84 21 61
 Fax 972 84 08 04
Consell Comarcal de la Selva, Servei de Recaptació:
 972 84 01 78 - Fax 972 84 21 01

Horaris de serveis municipals i altres

Oficines municipals: De dilluns a divendres, de 9 del matí a 2 de la tarda. Dilluns i dimecres, de 5 a 8 de la tarda.
Secretaria: De dilluns a dimecres, de 9 del matí a 2 de la tarda.
Alcaldia: Dilluns i dimecres, de 12 del migdia a 2/4 de 2 de la tarda. Cal concertar entrevista prèviament.
Serveis Tècnics: Dilluns, de 2/4 de 7 a 2/4 de 9 del vespre. Cal concertar visita prèviament.
Consultes mèdiques a Bonmatí:
 Dr. Daniel López i ATS Flora Falgans: Dilluns, a les 5 de la tarda, i dimecres, a les 12 del migdia. L'ATS també rep consultes els dijous, a les 12 del migdia.
 Dr. Manuel Roman i ATS Magda Bonet: Divendres, a les 8 del matí.
Centre d'Assistència Primària (CAP) d'Anglès:
 Dra. Pilar Adroher (Pediatría): De dilluns a divendres, a les 9 del matí. Cal concertar visita prèviament.
 Urgències: 24 hores (tot el dia).
Servei de notaria: Dimecres de 10 a 1 del matí prèvia concertació al telèfon 972 43 00 03.
Servei socials: Cal concertar visita prèviament al telèfon 972 42 14 45.
 Treballadora social: Neus Seseña, 2n i 4t dimarts de 8 a 2/4 de 12 del matí.
 Educadora social: Sílvia Sureda, 4t dimecres de 8 a 3 del matí i de 5 a 7 de la tarda.

Calendari de festes i tradicions locals

Cavalcada de Reis: 5 de gener
Aniversari de la segregació del municipi: 22 de febrer
Marxa popular Anar-hi anant: últim diumenge de febrer
Aplec de l'Església Parroquial de Sant Julià del Llor:
 3r diumenge d'abril
Setmana Cultural CEIP Sant Jordi: setmana del 23 d'abril
Aplec de Calders: 26 de març
Festa Major de Bonmatí: dilluns de Pasqua Granada
Sant Cristòfol: 8 de juliol
Festa Major de Sant Julià del Llor: últim diumenge d'agost
Festa d'homenatge a la gent gran: 11 de setembre
Torrònada: desembre
Mercat setmanal: dijous al matí

Horaris CAP Anglès

		<i>Dilluns</i>	<i>Dimarts</i>	<i>Dimecres</i>	<i>Dijous</i>	<i>Divendres</i>
Medicina general	Infermeria					
Manel Roman	Gemma Caparós	Matí	Matí	Tarda	Mig matí	Mig matí
Antonio Rodríguez	Anna Tura	Matí	Tarda	Matí	Matí	Matí
Daniel López	Flora Algans	Mitja tarda	Mig matí	Mig matí	Mig matí	Mig matí
Susanna Vargas	Susanna Trèmols	Tarda	Tarda	Tarda	Tarda	Tarda
Pediatría	Infermeria	<i>Dilluns</i>	<i>Dimarts</i>	<i>Dimecres</i>	<i>Dijous</i>	<i>Divendres</i>
Pilar Adroher	Dolors Corominas	Matí/Tarda	Matí	Matí	-	Matí
Jordi Arenas	-	-	-	-	Tarda	-
Odontologia	Auxiliar Infermeria	<i>Dilluns</i>	<i>Dimarts</i>	<i>Dimecres</i>	<i>Dijous</i>	<i>Divendres</i>
Jordi Piera	Anna Quer	-	Matí	-	Matí	-
Cristina Figueras	Teresa Roca	Matí	-	-	-	Tarda
Ginecòleg	Auxiliar Clínica	<i>Dilluns</i>	<i>Dimarts</i>	<i>Dimecres</i>	<i>Dijous</i>	<i>Divendres</i>
X.Ymbert	-	-	-	-	Cada 15 d.	-
J. Meléndez	Teresa Roca	Matí	-	-	-	-
Llevadora	-	<i>Dilluns</i>	<i>Dimarts</i>	<i>Dimecres</i>	<i>Dijous</i>	<i>Divendres</i>
Montserrat Garriga	-	Tarda	Tarda	Matí	Matí	Tarda
Treballadora social	-	<i>Dilluns</i>	<i>Dimarts</i>	<i>Dimecres</i>	<i>Dijous</i>	<i>Divendres</i>
Neus Seseña	-	Matí	Matí/Tarda	Matí	Matí	Matí
Educadora social	-	<i>Dilluns</i>	<i>Dimarts</i>	<i>Dimecres</i>	<i>Dijous</i>	<i>Divendres</i>
Sílvia Sureda	-	Matí	-	-	-	-

Torn de matí de 8 a 15 hores. Torn de tarda de 14 a 20 hores.

Sumari

Serveis	2
Editorial	3
Informació municipal	4
Entrevista	11
Escola	14
Parròquia	16
Actualitat	17
Salut	23
Opinió	27
Llibres recomenats	36
Àlbum fotogràfic	37
El racó de la llengua Gastronomia	38
Entreteniments	39

L'Amic, amb totes les connotacions del seu nom, arriba novament a les vostres llars en unes diades prou significatives. Celebrem les Festes Nadalenques, que sempre són una crida a la pau i a l'harmonia entre els homes, i comencem un nou any, el 2002, que de bell antuvi ens porta ja un rebombori que tots haurem de patir, l'entrada de l'euro, la moneda que ens servirà per viatjar a gairebé tot Europa sense aquella tasca tan molesta de passar per les oficines de canvi. Esperem i desitgem que no sigui només això, sinó que també ens porti una millora de l'economia. De moment, però, ens caldrà durant un temps estar atents per evitar que els espavilats de torn no ens donin algun disgust.

Quan es comença un any sempre s'expressen bons desitjos que lamentablement després no es compleixen, de ben segur perquè tots plegats no hi posem tot el nostre esforç. Parlem de pau i rebutgem la guerra, però en molts indrets no hi ha pau i en altres sí que hi ha guerra. Fins quan encara els homes, els polítics, els poderosos pensaran que la guerra és la solució als problemes de la humanitat? Una guerra no s'ha guanyat mai encara que unes tropes entrin victorioses en un lloc i es proclamïn vencedores. I les morts, destrosses, patiments que per ambdues parts ha portat aquella guerra? Això és guanyar?

De ben segur que un dels problemes més greus que pateix el món actual és la intolerància. Hi ha guerres perquè tothom es pensa que té la veritat absoluta i vol imposar-la als altres. És terrible que hàgim entrat al segle XXI sentint encara paraules com bons i dolents, veritat i mentida, amics i enemics... L'Ernest Lluch citava una frase del filòsof Kant que hauriem d'assumir tots: Atreueix-te a pensar. Quan els humans siguem capaços de pensar ens adonarem que tot plegat és molt més simple. I només sentirem paraules com respecte, solidaritat, il·lusió, pau, amor.

Cada any se li dona una significació especial. Entrem a l'any Verdaguer i també a l'any Gaudí, dos personatges de casa nostra que van demostrar, cadascú en la seva especialitat, que l'important és fer coses útils, crear valors que siguin eterns, deixar a les generacions futures obres que aixequin l'esperit, no que el matin. I també és l'any de les muntanyes i de la biosfera. Si destruïm allò que ens dona vida, què deixarem als nostres fills i nés? Respectem les persones i la natura i serem respectats.

Que el Nadal i l'Any Nou portin a totes les llars del municipi Felicitat i Pau, basades en la solidaritat, l'amor i el respecte a totes les maneres de ser i pensar.

Salvador Gàsquez
Alcalde

Edita: Ajuntament de Sant Julià del Llor i Bonmatí

amb la col·laboració de Diputació de Girona

Consell de Redacció: Glòria Casadevall, Pep Colletdemont, Maria Lluïsa Riera, Josep Pérez Reventós, Ramon Ponsati, Silvia Sureda i Benet Valentí

Disseny: Xavier Thibout

Compaginació: J.J. Comunicació

Impressió: Impremta Pagès, S.A.

Portada: Castells a Bonmatí.

Dipòsit legal: GI-1216-99

El Consell de Redacció no s'identifica necessàriament amb les opinions dels articles publicats.

Declaració de l'Assemblea d'alcaldes de la comarca de la Selva sobre l'informe de la nova divisió territorial de Catalunya

Davant la presentació a l'opinió pública de l'Informe sobre la Revisió del model d'Organització Territorial de Catalunya, i en relació a allò que afecta a la comarca de la Selva, l'Assemblea d'alcaldes de la nostra comarca, celebrada el dia 21 de maig de 2001 a Santa Coloma de Farners, manifesta les següents consideracions:

Entenem que és positiu que la Generalitat de Catalunya, com a ens responsable del govern i del planejament del nostre país, executi les accions necessàries per estudiar la idoneïtat de l'actual mapa territorial i si cal revisar-lo, sempre i quan això s'executi d'acord amb els següents paràmetres:

- 1- L'observació del territori, la valoració de l'actual mapa i de les noves propostes d'organització territorial s'han de realitzar sempre amb clarividència i objectivitat. La clarividència vol dir observar el futur en base a les experiències passades, evitant caure en els mateixos errors i projectant-se així noves fórmules basades en criteris possibilistes i de millora. L'objectivitat ens ha de permetre emetre una valoració sense subjecció a interessos individuals en base a un càrrec o a l'adscripció a una o altra administració.
- 2- La revisió de l'actual model ha de fer-se de comú acord amb el territori, les seves administracions afectades i per extensió els seus administrats. Així doncs, l'informe emès per la Comissió encarregada s'ha d'entendre sempre com un document de base i obert al concurs i opinió de qualsevol de les parts interessades.
- 3- Qualsevol acció futura en el model territorial ha de respondre a uns criteris continuadors dels models ja existents i defensats en el seu moment (autonomia municipal, divisió comarcal, província única...). En tot cas, s'han d'aplicar les fórmules i accions que millorin la seva aplicació. Entenem que no hi ha, a hores d'ara, cap model que es pugui considerar irremediablement fracassat i que no és prudent practicar alteracions respecte les voluntats anteriorment expressades i posades en pràctica, sempre i quan no es pugui justificar plenament la necessitat de realitzar-ne qualsevol variació.

Considerem que la modificació de l'actual model territorial ha de respondre a criteris d'eficiència, eficàcia i economia. El que la ciutadania demana és que les seves administracions responguin a aquests tres criteris i, per tant, qualsevol acció hauria d'estar dirigida en aquest

sentit:

- Eficàcia en el sentit que amb el nombre just i necessari d'administracions actuant es puguin atendre les necessitats del col·lectiu ciutadà del nostre territori.
- Eficàcia en el sentit que es puguin desenvolupar correctament les competències de cada Administració.
- Economia en el sentit que existeixen suficients recursos per complir les finalitats encomanades i que alhora s'evitin duplicitats en la seva distribució.

La comarca de la Selva és un dels territoris de Catalunya que, a proposta de l'Informe Sobre la Revisió del model d'Organització Territorial de Catalunya, presentaria més alteracions respecte a l'actual model. Això ens legitima com a part interessada i ens obliga a demanar que se'ns tingui en compte a l'hora de prendre part en el debat i aportar els elements de judici per a resoldre'l en un futur.

Així doncs:

- 1- Demanem que el treball a desenvolupar a partir de l'Informe sobre la Revisió del model d'Organització Territorial de Catalunya, en el qual les nostres administracions han de participar activament, es desenvolupi dins un marc de consulta constant i de consens a tot el territori de Catalunya.
- 2- Demanem que aquest treball es realitzi d'acord amb els criteris indicats d'eficiència, d'eficàcia, d'economia i alhora de simplificació de les administracions públiques de Catalunya, en benefici dels nostres ciutadans.
- 3- Manifestem la nostra voluntat de participar-hi sense personalismes i individualismes amb plena voluntat de prendre part en el debat obert de manera conjunta i participativa.
- 4- Manifestem la voluntat de partir de l'actual model, defensant i reforçant la comarca de la Selva com un conjunt d'inquietuds territorials diversificades però alhora enriquidores, amb uns municipis que tenen una identitat pròpia i significant. Disposats a debatre i treballar, alhora, en l'elaboració d'un nou model que, apostant pels criteris abans esmentats, pugui aportar una millora substancial de l'actual marc territorial i de les seves administracions.
- 5- Acordem trametre aquest manifest als grups polítics del Parlament de Catalunya i al Govern de la Generalitat de Catalunya. ●

La Gossera Comarcal de la Selva

La Gossera Comarcal de la Selva depèn del Consell Comarcal de la Selva i es troba ubicada a la següent adreça: Ctra. de Llagostera, km 1 - 17320 Tossa de Mar. A més d'anar-hi en persona, també s'hi pot contactar trucant al telèfon 972 34 08 13 o bé utilitzant la web d'internet www.ccselva.org o l'adreça de correu electrònic cselva@ddgi.es

Per què hi ha la gossera?

La gossera existeix perquè cada dia hi arriben molts animals que han estat abandonats a diferents indrets de la comarca. Aquests animals se senten

perduts i amb gana, i per molt d'afecte i atencions que rebin, tenen un sentiment de pèrdua i no entenen què han fet per merèixer aquesta situació.

En cas de pèrdua, n'hi ha alguns que tenen la sort de ser recuperats i d'altres que troben persones responsables que els estimen i en tenen cura, però, malauradament, no tots tenen un final feliç.

Per això, els responsables de la Gossera Comarcal demanen als ciutadans de la Selva que tenen gossos que se'n responsabilitzin i no els abandonin. Cal tenir en compte que un gos té la "mala sort" de ser sempre fidel al seu amo.

Les persones que vulguin adoptar un animal que hagi anat a parar a la Gossera Comarcal, només han de posar-se en contacte amb el personal del centre durant l'horari d'atenció al públic, que és el següent: de dilluns a diumenges, de 9 del matí a 2/4 de 2 de la tarda i de 2/4 de 4 a 2/4 de 6 de la tarda.

En el fulletó "*Per què m'has abandonat? sense tu estic perdut*", editat pel Consell Comarcal de la Selva amb la col·laboració del Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya, es remarca que tenir un animal de companyia vol dir:

- Sobretot, cal estimar-lo.
- Tota la família hi ha d'estar d'acord, ja que en serà part durant molt de temps.
- Cal ensenyar-li a comportar-se correctament amb l'entorn i les persones.
- S'han de cobrir les seves necessitats alimentàries i higièniques.
- Cal dur-lo al veterinari periòdicament.
- S'ha d'identificar i censar a l'ajuntament on es resideix.
- Convindria esterilitzar-lo si no es pot responsabilitzar-se dels cadells que podria tenir (d'1 a 7 a cadells, dues vegades l'any).

Si vols informar-te...

Xarxa Catalana
d'Informació Juvenil

Xarxa Catalana d'Informació Juvenil

La Xarxa Catalana d'Informació Juvenil compta amb més de 250 Punts d'Informació Juvenil (PIJ) distribuïts arreu de Catalunya on el jovent pot obtenir tota mena de dades sobre temes del seu interès, com són: lleure, treball, concerts, vacances, festes, estudis, salut, habitatge, activitats, cursos i cursets, organitzacions no governamentals, esports, allotjament, voluntariat...

Per obtenir més informació sobre aquesta xarxa, depenent de la Secretaria General de Joventut del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya, cal contactar amb l'Oficina de Serveis a la Joventut de la Selva, desplaçant-se fins a la seva seu del Passeig de Sant Salvador, 25-27 / 17430 Santa Coloma de Farners, o bé utilitzant la web d'internet <http://www.ccselva.org/joventut> o l'adreça de correu electrònic osjsel@ddgi.es

L'etiquetatge dels aliments (*)

La finalitat de l'etiquetatge dels productes és la de millorar la informació dels consumidors i respectar la lleialtat de les transaccions comercials.

Què hem d'entendre per etiquetatge?

Totes les mencions, indicacions, marques de fàbrica o comercials, dibuixos o signes relacionats amb un producte que figuren en qualsevol envàs, document, rètol, faixa o collarí que acompanyin o que es refereixin a aquest producte.

Quins principis ha de complir l'etiquetatge?

Tant l'etiquetatge com les modalitats de fer-lo no hauran d'induir a cap error al comprador. Cal que siguin clares les característiques de l'aliment o producte alimentari i, en particular, la seva naturalesa, identitat, qualitats, composició, quantitat, durada, origen o procedència i manera de fabricació o d'obtenció.

Quines conductes estan prohibides?

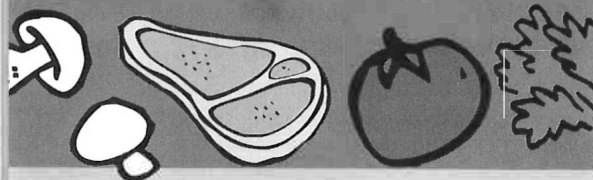
Estan prohibides aquelles que atribueixin a l'aliment o producte alimentari uns efectes o propietats que no posseeixi; o que suggereixin que posseeix unes característiques particulars si tots els productes similars tenen aquestes mateixes característiques; o atribuint al producte propietats preventives, terapèutiques o curatives d'una malaltia humana, o esmentar-les (amb l'excepció del que es disposa per a les aigües minerals naturals i per als productes alimentaris destinats a una alimentació especial).

Quina informació és obligatòria en l'etiquetatge dels productes alimentaris?

- La denominació de venda del producte.
- La llista d'ingredients.
- La quantitat de determinats ingredients o la seva categoria.
- El grau alcohòlic en les begudes amb una graduació superior en volum a l'1'2%.
- La quantitat neta, per a productes envasats.
- La data de duració mínima o la data de caducitat.
- Les condicions especials de conservació i d'utilització.
- La manera d'utilitzar-lo, quan la seva indicació sigui necessària per fer un ús adequat del producte alimentari.
- Identificació de l'empresa: el nom, la raó social o la denominació del fabricant o l'envasador, o d'un venedor establert dintre de la Unió Europea i, en tot cas, el seu domicili.
- El lot.
- El lloc d'origen o procedència.

L'etiquetatge dels productes alimentaris que es presentin sense envasar per a la venda al consumidor final i dels envasats en els llocs de venda, a petició del comprador, haurà d'indicar almenys la denominació de venda, així com altres indicacions, que dependran del tipus de producte. Per exemple, en el cas de la carn, ha d'esmentar-se el tipus de canal de procedència

L'etiquetatge dels aliments

Generalitat de Catalunya

i la denominació comercial de la peça de la qual es tracti. Els productes envasats pel mateix comerç minorista, que es presentin d'aquesta manera el mateix dia del seu envasat per a la venda immediata, podran exceptuar de la seva indicació el lot, identificant l'envasador.

Quin és l'etiquetatge específic de la carn de boví?

S'entén per "etiquetatge" l'aplicació d'una etiqueta a un o diversos trossos de carn o al seu material d'envasat; o, en el cas de productes no preenvasats, el subministrament d'informació per escrit i d'una manera visible per al consumidor en el punt de venda.

El sistema d'etiquetatge obligatori garanteix una relació entre la identificació de les canals, quarts o trossos de carn, per una banda; i per una altra, cada animal o grup d'animals corresponent, el que permet és establir la veracitat de la informació que contingui l'etiqueta.

Els agents econòmics que comercialitzin carn de boví la presentaran etiquetada amb les dades següents:

- a) El número d'identificació que garanteix la relació entre la carn i l'animal o els animals.
- b) El número d'autorització de l'escorxadador on s'hagi sacrificat l'animal o grup d'animals i s'haurà d'esmentar: "sacrificat a: (nom del país) (número d'autorització)".
- c) El número d'autorització de la sala d'especejament on hagi estat especejada la canal o el grup de canals i el país en el qual es trobi la sala i s'hauran d'esmentar: "especejament a: (nom del país) (número d'autorització)".

En el cas de la carn picada ja envasada, la informació que haurà de portar l'etiqueta serà: a) el número d'identificació que garanteix la relació entre la carn i l'animal o animals de procedència, b) el país en el qual s'hagi elaborat.

Cal tenir present que, en els punts de venda, qualsevol consumidor pot sol·licitar informació sobre l'origen de la carn de boví i de l'escorxadador de procedència.

Què cal tenir en compte respecte a la durada dels productes?

A l'etiquetatge de tot producte alimentari envasat figurarà la data de durada mínima o, si s'escau, la data de caducitat. La data de durada mínima s'expressarà mitjançant les llegendes: a) *Consumir preferentment abans del...*, quan la data inclogui la indicació del dia, b) *Consumir preferentment abans de la fi de...*, en els altres casos.

La "data de duració mínima" és la data fins a la qual el producte alimentari manté les seves propietats específiques en condicions de conservació apropiades.

En el cas de productes alimentaris microbiològicament molt peribles, la data de duració mínima es canviarà per la "data de caducitat", expressada mitjançant la llegenda data de caducitat, seguida de la mateixa data o d'una referència al lloc on s'indica la data a l'etiqueta.

La data estarà composta per la indicació del dia, el mes i l'any. En el cas de productes alimentaris la duració dels quals sigui inferior a tres mesos, n'hi haurà prou amb indicar el dia i el mes; si la durada és superior als tres mesos, sense ultrapassar els divuit, n'hi haurà prou amb indicar el mes i l'any; i en el cas que la durada sigui superior a divuit mesos, n'hi haurà prou amb indicar l'any.

En determinats productes no caldrà indicar la data de durada mínima, com per exemple, les fruites i les hortalisses fresques, o els productes de fleca o rebosteria que per la seva naturalesa es consumeixin normalment en el termini de vint-i-quatre hores després de la seva fabricació.

Consells per a la compra i manipulació dels aliments

- Demaneu informació dels aliments que compreu al venedor en cas de productes peribles i a través de l'etiquetatge a la resta de productes.
- Comproveu la data de caducitat o de consum preferent.
- Traslladeu l'aliment ràpidament i en les millors condicions sotmetent-lo a refrigeració en cas d'aliments peribles i semi-conservats.
- Rescalfeu els aliments el mínim de vegades que es pugui i només feu-ho amb els que consumireu al moment en la quantitat adequada.
- Renteu acuradament les fruites i les verdures abans de la seva ingestió.
- Conservau les salses (maionesa, etc.) el menor temps possible i sempre refrigerades i tapades.
- Tapeu els aliments o emboliqueu-los al frigorífic per evitar les olors i la barreja de gustos.
- Descongeleu els productes de forma lenta al frigorífic.
- No torneu a congelar un aliment que hagi estat descongelat.
- No trenqueu, sota cap concepte, la cadena del fred.
- Separeu perfectament les escombraries de la zona d'emmagatzematge d'aliments i manteniu-les sempre tapades.
- Separeu perfectament els productes de neteja de la zona d'emmagatzematge d'aliments.
- Manteniu la vostra higiene personal i procureu que el frigorífic, els estris i les superfícies de la cuina estiguin netes en tot moment. ●

(*) *Extracte del fullletó editat per la Generalitat de Catalunya.*

Fes esport, fes salut (*)

**SI FAS ESPORT
FES-LO SEGONS
LES TEVES
CONDICIONS
I APTITUDS**

**CENTRE COMARCAL
DE MEDICINA DE
L'EDUCACIÓ FÍSICA I
DE L'ESPORT**

Si fas esport, fes-lo segons les teves condicions i aptituds; és a dir, fes esport, però fes-lo amb el cap! Aquesta és la recomanació que realitza el Centre Comarcal de Medicina de l'Educació Física i de l'Esport de la comarca de la Selva en el marc del programa "Fes esport, fes salut", adreçat a esportistes de cap de setmana i veterans, clubs i entitats federades i escoles esportives i centres docents.

L'objectiu principal d'aquest programa és determinar un perfecte estat de

salut, descartar qualsevol problema que pugui contraindicar la pràctica d'una activitat física o esportiva, conèixer el tipus d'exercici més favorable així com l'estat actual de la seva condició física.

Per aconseguir l'esmentat objectiu, les persones que s'adrecen a aquest centre, que té la seva seu al Pavelló Poliesportiu Municipal de Santa Coloma de Farners (Ctra. de Sant Hilari, s/n), són sotmeses a les següents proves:

- Anamnesi o història mèdica familiar i personal.
- Exploració de base per aparells i sistemes (amb especial atenció als aparells cardiorespiratori i locomotor).
- Dades antropomètriques (pes, talla, envergadura...).
- Dinamometria: valoració de la força muscular.
- Electrocardiografia.
- Prova d'esforç; control de la freqüència cardíaca, tensió arterial d'esforç i valoració de la condició física.

Cal destacar que les visites s'han de concertar prèviament trucant al Consell Comarcal de la Selva (tel. 972 84 21 61 i 972 84 04 89), on també es pot demanar qualsevol tipus d'informació sobre el Centre Comarcal de Medicina de l'Educació Física i de l'Esport. ●

(*) *Extracte del fullletó "Fes esport, fes salut", editat pel Consell Comarcal de la Selva amb la col·laboració de l'Ajuntament de Santa Coloma de Farners i la Secretaria General de l'Esport del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.*

Serveis professionals que la llevadora ofereix a la dona (*)

La llevadora t'ofereix el seu servei professional durant la teva vida com a dona. Quan neixes és qui t'acull i ja molt abans es preocupa de tu, i en la teva maduresa et dona diferents tipus de serveis professionals, com són:

En l'embaràs:

- Vetlla per la teva salut i la del teu fill.
- T'ajuda a crear bons hàbits de salut.

En el part:

- T'ajuda en el naixement del teu fill.

En el postpart:

- A casa teva, t'ensenya a cuidar al teu nadó i vigila la teva salut.

En l'adolescència:

- T'ofereix informació i orientació.

En la maduresa:

- T'assessora en les teves opcions de salut reproductiva.

En la menopausa:

- Et considera una dona sana amb un gran potencial per oferir al nostre país. Per això t'ajuda a cuidar la teva salut.

ASSOCIACIÓ CATALANA DE LLEVADORES

La llevadora t'ofereix el seu servei professional durant la teva vida com a dona

Quan neixes és qui t'acull i ja molt abans es preocupa de tu.

En la teva maduresa et dona diferents tipus de serveis professionals.

La teva salut i la dels teus fills és el més important per a l'Associació Catalana de Llevadores, que et recomana que recorris al servei professional d'una llevadora. ●

(*) *Extracte del fulletó informatiu editat per l'Associació Catalana de Llevadores.*

Per fer delinqüents

Josep Cornellà i Canals (Diari de Girona, 19-11-92)

L'adolescència és una època de canvis, a vegades, massa profunds per ser assimilats fins i tot pels adolescents mateixos i que poden comportar fortes sotragades en la personalitat. Quan aquesta és feble, les conseqüències poden ser més dramàtiques. La delinqüència en pot ser una sortida radical.

Moltes vegades es tracta de nois i noies amb dificultats per fer amistats, rebutjats pel grup i que no tingueren una personalitat prou forta per dir que "NO" a les insinuacions amb què no estaven d'acord.

Sovint hi ha uns pares poc atents per copsar les necessitats emocionals del fill. Pares massa pendents de les demandes materials del fill (menjar, roba, estudis) i que no el coneixen com a persona.

En aquestes circumstàncies, el grup marginal pot oferir el suport afectiu que necessita. Les conductes delictives seran les proves necessàries per demostrar al grup el que ell val i ser-ne acceptat com a membre.

Als Estats Units, que ens porten uns anys d'avantatge en la lluita contra la delinqüència, la policia de Seattle va elaborar un decàleg per a aquells pares que volen fer dels seus fills uns perfectes delinqüents, el reproduïxo:

- 1.- Comenci des de la infantesa donant al seu fill tot el que li demana: així podrà creure que el món li pertany.
- 2.- Quan digui paraulotes, rigui, així creurà que és molt graciós i l'animarà a dir paraules encara més "gracioses".
- 3.- Cal evitar que rebí cap mena de formació ètica o espiritual. Ja triarà quan arribi a la majoria d'edat.
- 4.- No el renyi mai ni digui que està malament el que fa: li podia crear traumes i complexos de culpa. Així, quan el detinguin per algun delicte, creurà que la societat està en contra seva.
- 5.- Reculli tot el que deixa escampat: llibres, roba, joguines... Li ho faci tot. Li estalviï esforços. Així creurà que tothom està al seu servei i que la responsabilitat és dels altres.
- 6.- Deixi que llegeixi tot allò que arplegui. Vigili que els seus plats i coberts estiguin ben nets, però deixi-li omplir la ment de deixalles.
- 7.- No es privi de barallar-se sovint amb el seu cònjuge davant els fills. Així no els doldrà massa el dia que la família quedi destrossada per sempre.
- 8.- Cal donar-li tots els diners que es vulgui gastar, no fos cas que sospités que cal treballar per aconseguir-los. Que no tingui els mateixos maldecaps que vostè ja té.
- 9.- Procuri satisfer-li tots els desitjos, comoditats i plaers. La mortificació i l'austeritat el frustrarien.
- 10.- En qualsevol conflicte que tingui amb els veïns, els mestres o la policia, posi's de part seva. Pensi que tots ells tenen prejudicis cap al seu fill, li tenen mania i no l'estimen.

Si posa en pràctica aquests preceptes, ja pot preparar-se per dur una vida plena de recances, la que vostè mateix s'haurà preparat. I quan el seu fill/a tingui serioses dificultats, sempre podrà disculpar-se:

"Mai no vaig poder adreçar-lo".

Carta d'un fill a tots els pares del món

No em donis tot el que et demano. De vegades només demano per veure fins on puc aplegar.

No em cridis. Quan ho fas et respecto menys, i també m'ensenyes a fer-ho.

No estiguis sempre donant-me ordres. Sí, de vegades, en lloc de donar-me ordres em demanessis les coses, jo les faria més ràpidament i més de gust.

Compleix les promeses, bones o dolentes. Si em promets un premi, dóna-me'l, i també si es tracta d'un càstig.

No em comparis a ningú, especialment pel que fa al meu germà o germana. Si fas que llueixi més que els altres, algú en patirà, i si em fas lluir menys que els altres, seré jo qui patiré.

Deixa que me'n surti per mi mateix. Si tu ho fas tot per mi, jo mai no podré aprendre.

No diguis mentides davant meu, ni em demanis que sigui jo qui les digui per tu, per més que sigui per treure't d'algun embolic. Fas que em senti malament i que perdi la fe en allò que em dius.

Quan faig alguna cosa malament, no m'exigeixis per què ho he fet. De vegades ni jo mateix no ho sé.

Quan estàs equivocat en alguna cosa, admet-ho, i creixerà el concepte que tinc de tu, alhora, m'ensenyaràs també a admetre les meves equivocacions.

Tracta'm amb la mateixa amabilitat i cordialitat amb què tractes els teus amics; pel fet que sigui família, no vol dir que no puguem ser amics també.

No em diguis que faci una cosa, si tu no la fas. Jo sempre aprendré, i faré allò que tu facis encara que no ho diguis. Però mai no faré allò que tu dius i no fas.

Quan t'expliqui un problema meu, no em diguis: No tinc temps per bajanades o això no té cap importància. Tracta de comprendre'm i ajudar-me.

I estima'm i digues-me que m'estimes. A mi m'agrada sentir-t'ho dir, malgrat que no creguis que sigui necessari haver-m'ho de dir. ●

El dia més bonic? **Avui.**

L'obstacle més gran? **La por.**

La cosa més fàcil? **Equivocar-se.**

L'error més gran? **Enfonsar-te.**

L'arrel de tots els mals? **L'egoisme.**

La pitjor derrota? **El descoratjament.**

El millor professor? **Els nens.**

La primera necessitat? **Comunicar-te.**

El que et fa més feliç? **Ser útil als altres.**

El misteri més gran? **La mort.**

El pitjor defecte? **El mal humor.**

El sentiment més dolent? **La rancúnia.**

El regal més bonic? **La comprensió.**

La ruta més ràpida? **El camí correcte.**

La sensació més grata? **La pau interior.**

El resguard més feliç? **El somriure.**

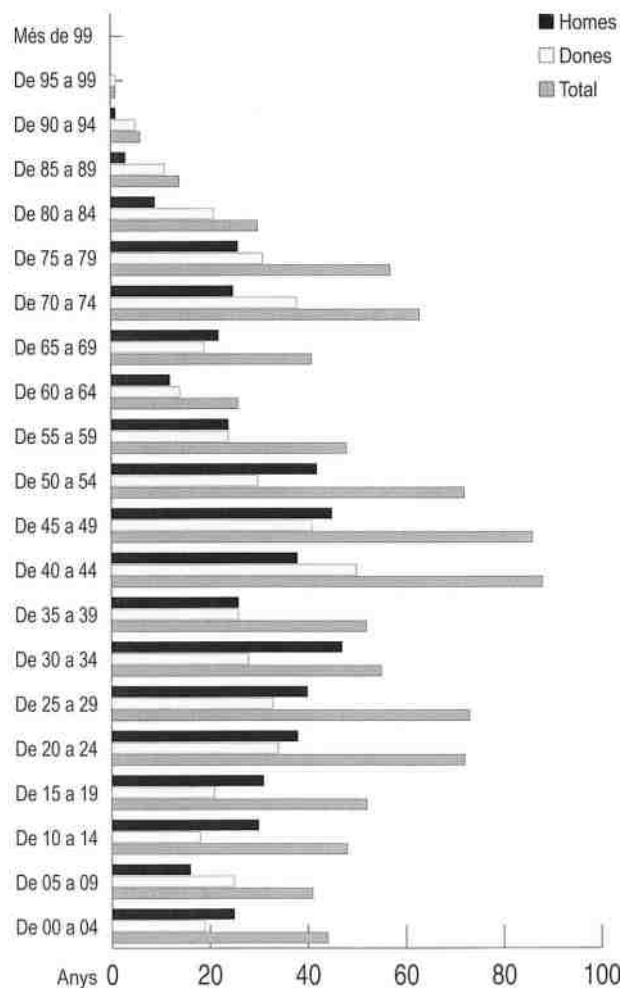
El millor remei? **L'optimisme.**

La cosa més bella del món? **L'amor.**

Teresa de Calcuta

Piràmide d'edats de la població de Sant Julià del Llor i Bonmatí

EDATS (ANYS)	HOMES	DONES	TOTAL
Més de 99	0	0	0
De 95 a 99	0	1	1
De 90 a 94	1	5	6
De 85 a 89	3	11	14
De 80 a 84	9	21	30
De 75 a 79	26	31	57
De 70 a 74	25	38	63
De 65 a 69	22	19	41
De 60 a 64	12	14	26
De 55 a 59	24	24	48
De 50 a 54	42	30	72
De 45 a 49	45	41	86
De 40 a 44	38	50	88
De 35 a 39	26	26	52
De 30 a 34	47	28	75
De 25 a 29	40	33	73
De 20 a 24	38	34	72
De 15 a 19	31	21	52
De 10 a 14	30	18	48
De 05 a 09	16	25	41
De 00 a 04	25	19	44
Totals	500	489	989

El nou model de finançament de la Generalitat per al període 2002-2006

La Generalitat ha editat un fulletó informatiu en el qual s'afirma que amb el nou model de finançament autonòmic, vigent durant el període 2002-2006, Catalunya tindrà un tracte fiscal més just, ja que tindrem més autonomia financera, més recursos i més responsabilitat fiscal sense deixar de ser solidaris amb la resta de les comunitats autònomes de l'Estat espanyol.

En el fulletó hi ha sengles escrits del conseller en Cap, Artur Mas, i el conseller d'Economia i Finances, Francesc Homs, en els quals s'assenyala que el nou model de finançament és el millor que hem tingut des del restabliment de les llibertats i les institucions catalanes, ja que permetrà que Catalunya disposi de més diners, més capacitat de decisió pròpia i més autogovern, mantenint alhora els criteris de solidaritat interterritorial. També s'hi afirma que, amb el nou model, els ingressos de la Generalitat dependran molt més dels impostos que paguem els catalans que de les transferències de l'Estat, Catalunya participarà en l'Agència Tributària i la sanitat s'incorpora al sistema de finançament general.

Catalunya tindrà més autonomia financera perquè els ingressos de la Generalitat ja no dependran tant de les transferències de l'Estat i, en canvi, ho faran molt més dels impostos, ja que la Generalitat participarà en onze dels dotze impostos que paguem els catalans. Així, mentre que l'any 1982 el 84% dels ingressos de la Generalitat corresponien a transferències de l'Estat i només un 16% a ingressos tributaris, aquest any 2002 el 86% dels ingressos seran de caràcter tributari i només un 14% correspondrà a transferències de l'Estat i Seguretat Social.

En concret, la participació de la Generalitat en els ingressos tributaris en el període 2002-2006 serà la següent: 33% IRPF, 35% IVA, 40% impost sobre tabac, 40% impost sobre alcohol·ls, 40% impost sobre hidrocarburs, 100% impost sobre

energia, 100% impost sobre matriculació de vehicles, 100% impost sobre successions i donacions, 100% impost sobre patrimoni, 100% impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentats i 100% taxa sobre joc.

El fulletó també destaca que el nou model de finançament permetrà que Catalunya disposi de més recursos per a les famílies, per millorar el benestar social i els serveis als ciutadans, per garantir el procés i la modernització per a tots, per projectar la identitat catalana i per promoure Catalunya en el món global. La previsió de guanys del nou model de finançament, en relació a l'anterior, és la següent: 85.990 milions de pessetes el 2002, 117.012 milions el 2003, 151.084 el 2004, 188.467 el 2005 i 229.439 milions el 2006, segons s'explica en el fulletó, on s'assegura que a finals del 2006 la Generalitat haurà obtingut 412.000 milions de pessetes més que a l'any 1996.

Pel que fa a la responsabilitat fiscal, el fulletó ressalta que la Generalitat tindrà més llibertat per modificar els impostos següents: els quatre tribus cedits -successions i donacions, patrimoni, transmissions i actes jurídics documentats i taxa de joc- el tram autonòmic de l'IRPF i els tres impostos especials -energia, matriculació de vehicles i carburants-. A més, la Generalitat participarà en l'Agència Estatal d'Administració Tributària (AEAT) i, en aquest sentit, el fulletó explica que

es crea el Consell Superior de Direcció de l'AEAT, amb sis representants de l'Administració de l'Estat, sis de les comunitats autònomes i la presidència de l'AEAT, i el Consell Territorial de Direcció de Catalunya per a la Gestió Tributària, amb tres representants de l'Administració de l'Estat, tres de la Generalitat i la presidència del delegat especial.

Finalment, i pel que fa a la solidaritat interterritorial, el fulletó destaca que el nou model de finançament contempla els

següents fons compensatoris:

- Fons de suficiència: el repartiment inicial dels recursos es fa en funció de la població i d'altres variables.
- Fons específics de sanitat: per a desplaçats i per a estalvi en incapacitat temporal.
- Fons de renda relativa: es distribueix per a les comunitats autònomes amb menor renda per càpita.
- Assignacions d'anivellament: per garantir un mínim en la prestació de serveis públics, sanitat i educació.
- Fons de compensació interterritorial: per a les comunitats autònomes beneficiàries dels fons estructurals de la UE.

Josep Pigem i Roca

del molí a la fàbrica

Nascut a Bonmatí el 13 d'agost de 1925, en Josep Pigem i Roca va fer de moliner, l'ofici del seu avi i el seu pare, al Molí del Llor, fins al 1940, quan van haver de tancar-lo perquè ja no era rendible. Després va treballar a les Indústries Elèctriques Bonmatí i a les empreses tèxtils L. Mata i Pons i Armengol, on va decidir jubilar-se quan tenia 58 anys. En Josep sempre ha estat molt vinculat amb el poble, tal com ho demostra el fet que va encarregar-se d'organitzar la Festa Major 15 anys seguits, va ser un dels fundadors de la Cavalcada de Reis, va passar-se 6 o 7 anys a la Cooperativa Bonmatinense i va ser un dels 6 fundadors del Patronat de l'Habitatge.

"Vaig anar a l'escola de Bonmatí dels 3 fins als 12 anys, primer amb la Sra. Carme Cols, que va ser la primera mestra que va venir al poble, i després amb els Srs. Vilaseca, Juana i Ballesta, i abans de deixar l'estudi, al venir la guerra, ja ajudava al meu pare posant corretjams en el molí, que al mateix temps era el nostre habitatge", explica en Josep, que recorda que el col·legi estava en un pis arrendat de la Colònia, on va començar a anar-hi de tan petit perquè acompanyava a la seva germana Mercè, 3 anys més gran que ell, i que aleshores s'estudiava en català i va aprendre les províncies d'Espanya cantant.

Després d'assegurar que *"un país si té cultura és ric"*, en Josep destaca l'impuls que es va donar a l'ensenyament en els tres anys de la República: *"Es van fer escoles noves a Constantins, Vilanna, Sant Julià i Sant Climent i a Bonmatí no n'hi van fer perquè era una colònia, de manera que l'escola va continuar emplaçada en un pis arrendat"*.

"La feina del molí de Bonmatí va anar decaient quan els pagesos van deixar de fer-se el pa ells mateixos i van començar a donar la farina al flequer", comenta en Josep, que recorda que el cop de gràcia que va obligar a tancar el molí va ser "la Llei que es va aprovar en acabar la guerra i que deia que no podia haver-hi cap molí fariner a menys de 20 quilòmetres d'una farinera, ja que a Girona n'hi havia dues, l'Encesa i la Teixidor". "Això va suposar que ens tanquessin la part panificable i que només ens deixessin fer els pinsos per al bestiar, que s'anomenaven farinades i que es tractava de moldre ordi, civada... i ja no era rendible", assenyala en Josep, que afirma que a la temporada d'estiu es treballava moltíssim i durant la resta de l'any feien una mitjana de 10 sacs. En aquest sentit, i referint-se al període comprès entre juny i setembre, en Josep diu que "fèiem 50 sacs diaris de blat i el pare, que es deia Joan, i jo, treballàvem nit i dia, ja que s'engegava el dilluns a les 4 del matí i no paràvem fins al diumenge a la mateixa hora".

En Josep també explica que la seva família tenia arrendat el molí de Bonmatí des de principis de segle, ja que el

Façana principal del molí del Llor.

Antic classificador de granes del molí fariner de Bonmatí.

propietari i fundador de la Colònia, Don Manuel Bonmatí, havia anat a buscar al seu avi, de nom Isidre, al molí de Sant Martí de Llémena perquè anés a treballar-hi, ja que no es refiava dels empleats que hi tenia. "Pagàvem 300 duros a l'any d'arrendament i cobràvem una pesseta per sac, de manera que cada dia molíem cinc sacs per a l'amo", relata en Josep, que comenta que aleshores hi havia molt de blat a tot el Pla de Salt i que els pagesos, que fins i tot s'esperaven dos mesos per recollir la farina, venien amb les carretes carregades de sacs des de tots els pobles de la contrada: Bescanó, Constantins, les Serres, Estanyol, Salt,...

Pel que fa al vocabulari especialitzat de l'ofici, en Josep explica que primer de tot s'han de diferenciar els següents mots: moldre, mòlta i molturació. "Moldre vol dir aixafar, mòlta és la quantitat de sacs que porta el pagès al molí i molturació la feina feta pel moliner", assegura en Josep, que relata que quan venia un pagès se li preguntava com abonaria la feina amb l'expressió: "pagant o molturant?", ja que hi havia l'opció de pagar amb espècies, que es deia "llossar".

Després d'explicar que el pes habitual del sac de blat era de 60 quilograms, però quan el blat era bo, "el blat és granat", pesaven 61 o 62 quilograms, en Josep recorda les mesures que s'utilitzaven: una quartera, que era la mesura d'un sac; un quartà, ¼ part del sac; un vuità, 1/8 part del sac; i un meserò, 1/16 part del sac.

La guerra civil

En Josep conserva un mal record de la guerra civil, "com tots els qui vam tenir la desgràcia de viure-la". "Fins que no va venir el reclutament obligatori la situació encara era passable, però després va ser molt fort, ja que tothom va veure com marxava algun familiar i la gent anava al correu a esperar informació fins que un dia deixaven de rebre notícies i a partir de llavors no sabien res més, i això és molt trist i dolorós", reflexiona en Josep, que conclou que "tothom es va equivocar".

En Josep recorda especialment l'entrada dels nacionals a

En Josep Pigem.

Bonmatí el 6 de febrer de 1939. "Als soterranis del molí hi havia 15 o 16 persones, entre la meua família, i la dels veïns de Ca l'Esteve, Cal Manyà i Can Nic i al matí van venir un escamot de moros de les tropes nacionals que volien entrar, però vam tenir sort que no va passar res perquè un oficial feixista els va fer marxar a cops de xurriaques i després va deixar un vigilant a la porta amb una bandera", refereix en Josep, que continua explicant que "a la tarda, quan semblava que ja havia passat tot, es va presentar un moro que va agafar-nos a en Pelaio Coll i a mi, que teníem 14 i 15 anys, i se'ns emportava dient que érem rojos. Ens va posar de cara a la paret i va agafar el fusell i, aleshores, la meua mare, Joaquina, se li va penjar al coll i plorant li va dir que érem els seus fills. Ell, després de donar-li una empenta, li va dir: "pues te los quedas" i aquí es va acabar aquest episodi, que va fer que des d'aleshores en Pelaio sempre més va dir que la meua mare era la seva segona mare".

En Josep considera que si la guerra va ser terrible a Bonmatí, la postguerra no ho va ser pas menys. "ja que, a sobre de la misèria que ja hi havia, l'any 1940 va haver-hi un aiguat que va inundar totes les indústries, que van haver de parar", indica en Josep, que recorda que a l'interior del molí hi havia 2 metres d'aigua.

Altres feines

L'any 1940, al veure que el molí gairebé no treballava perquè només podien fer farinades, en Josep, que aleshores tenia 15 anys, va anar a buscar feina a la central del Comte de Vilanna "i l'encarregat, que era un pagès que em coneixia, em va llogar, de manera que hi vaig treballar durant dos anys, de paleta, d'encofrador...".

El 1942 va començar a treballar a la central elèctrica del poble -les Indústries Elèctriques Bonmatí- perquè ja coneixia la feina, ja que, com la central estava connectada al molí, quan fallava algun empleat ell cobria la baixa. En aquest sentit, en Josep recorda que una vegada "em vaig quedar tot sol portant la central perquè era el dia 18 de juliol i tots els

A l'Alcàsser de Toledo, amb motiu del curset sindical que va fer a Madrid l'any 1962.

treballadors havien anat al dinar que feien a Can Surroca per celebrar l'Alçament, que era festa nacional”.

Posteriorment, la tèxtil Fàbrica L. Mata i Pons va adquirir les instal·lacions de la Colònia, i en Josep, a petició del director de l'empresa, es va quedar com a cap de la central elèctrica, càrrec que va desenvolupar durant 17 anys, fins que, per incompatibilitat amb la nova orientació de l'empresa va incorporar-se a la també tèxtil Armengol, on va treballar fins que a principis dels 80 es va tancar la fàbrica i ell, tot i tenir ofertes d'una empresa de Bonmatí i una altra d'Anglès, va decidir jubilar-se després de cobrar un parell d'anys la pensió d'invalidesa pels problemes d'artrosi que des de feia temps li afectaven la columna vertebral. “Vaig rebutjar les dues ofertes dient-los que ja m'havien fet fora un cop i que no volia que hi tornessin, perquè és una situació molt desagradable”, explica.

Família i vinculació amb el poble

En Josep es va casar a Bonmatí el 19 d'octubre de 1950 amb Dolors Noguera, amb qui va tenir un fill, en Joan, que li ha donat una néta, la Núria, que ara té 19 anys.

Tot i que ja la coneixia d'abans, perquè era molt amic d'un cosí seu, amb la Dolors va començar a relacionar-s'hi amb motiu d'una Festa Petita d'Anglès en què va acompanyar-la a la barca. Aleshores va fer el servei militar a Barcelona durant tres anys, període en què mantenien la relació intercanviant-se cartes, i poc després de tornar a Bonmatí es van casar “de manera que vam festejar cap a tres anys”.

En Josep sempre ha estat molt vinculat al poble de Bonmatí i va ser precisament al tornar de la mili quan va entrar a la Junta de la comissió organitzadora de la Festa Major

En Josep Pigem i Roca amb la seva esposa, Dolors Noguera.

de Bonmatí com a representant de la Fàbrica L. Matas i Pons. “Vaig encarregar-me de l'organització durant 15 anys, fins que vaig plegar d'aquesta empresa per anar a Ca l'Armengol”, explica en Josep, que també va formar part de la Junta de la Cooperativa la Bonmatinense durant 6 o 7 anys. “Quan vaig entrar-hi, la Cooperativa estava a punt de tancar, però vam aconseguir redreçar la situació. Jo vaig fer els nous estatuts i es va passar de 1.000 a 40.000 pessetes de recaptació setmanal”, refereix en Josep, que assenyala que “vaig decidir plegar perquè no em van deixar tirar endavant els nous projectes que havia presentat”.

Els últims anys en què va treballar a la Fàbrica L. Matas i Pons, va ser un dels fundadors de la Cavalcada de Reis. “Els membres de la Junta vam posar-hi 1.000 pessetes cadascun, de manera que vam reunir 6.000 o 7.000 pessetes, però com que en necessitàvem 18.000 per cobrir el pressupost, vam demanar la col·laboració del poble i va ser un èxit”, recorda en Josep, que destaca que la tèxtil Armengol es va encarregar d'instal·lar l'entramat.

Finalment, en Josep també va ser un dels sis membres fundadors del Patronat, que es va crear per construir habitatges nous davant la necessitat d'habitatges que hi havia a Bonmatí, ja que els pisos de la Colònia que hi havia eren anti-higiènic i en molts casos amenaçaven ruïna i estaven a punt d'enfonsar-se. “Aquesta necessitat va quedar palesa quan es va fer la subscripció per obtenir un habitatge nou, ja que la gent va fer cua tota la nit”, relata en Josep, que explica que finalment es van fer un total de 169 habitatges, entre pisos i habitatges unifamiliars, en 4 o 5 fases. Uns edificis que van permetre que els veïns de la Colònia poguessin disposar de casa pròpia a bon preu, ja que els pisos costaven 180.000 pessetes i les cases habitatges unifamiliars 230.000 pessetes. “La inauguració oficial d'aquestes cases, que es va dur a terme l'any 1969, va presidir-la l'aleshores governador civil de Girona, Ramón Muñoz González, que té un carrer del poble dedicat perquè gràcies a ell es van fer les escoles, que en principi havien estat denegades”, conclou en Josep. ●

R. Ponsatí

Les responsabilitats dels pares i mestres en l'educació de l'infant

Recomanació 1501 de l'Assemblea parlamentària del Consell d'Europa (*)

- 1- L'Assemblea subratlla que l'educació és la base del desenvolupament de tot ésser humà i de la societat. Atesa la seva importància per al futur d'Europa, cal que ocupi un lloc prioritari en els debats de l'Assemblea i l'acció del Comitè de Ministres.
- 2- L'educació, des del naixement de l'infant i fins a l'edat adulta, és un conglomerat de factors i d'influències. Tanmateix, dues institucions exerceixen un paper primordial i tenen unes responsabilitats educatives formals davant la Llei i la societat: la família i l'escola.
- 3- Els pares han estat sempre, i continuaran sent-ho, els primers educadors de l'infant. Tenen el dret i el deure d'establir les seves bases intel·lectuals i emocionals i de desenvolupar el seu sistema de valors i d'actituds, tenint en compte que el futur de l'infant es troba molt condicionat durant el període preescolar. També cal que exerceixin les seves responsabilitats com a pares d'alumnes. D'altra banda, l'Estat, a través del sistema educatiu, ha de fer dels joves uns bons ciutadans i uns bons professionals, alhora que ha de donar-los les bases d'un aprenentatge i desenvolupament personal al llarg de tota la vida.
- 4- Tot i que l'àmbit general de repartiment de responsabilitats és clar, la seva aplicació pràctica és cada cop més problemàtica en una societat contemporània sotmesa a canvis profunds que afecten tant la família i l'escola com els lligams entre les dues institucions. Els canvis dins l'estructura familiar modifiquen el repartiment dels papers, de les tasques i de les responsabilitats. D'altra banda, l'arribada de la societat de la informació planteja uns reptes sense precedents en el sistema educatiu. La família i l'escola es troben, a més a més, constantment exposades a factors externs com els mitjans de comunicació (sobretot la televisió i internet), els amics, el conjunt de la comunitat, etc.
- 5- En l'actual situació, ni els pares ni els educadors són capaços, tot sols, de transmetre als joves tots els coneixements, les competències i els valors que els són necessaris per integrar-se en la societat. "Ser pares" és l'única "professió" que no s'ensenya formalment, mentre que l'escola, que deté el coneixement i l'experiència de l'educació, es troba sovint mancada de motivació i de mitjans. I quan es tracta de fer front a certs reptes com la sobreabundància d'informació i els models alternatius facilitats pels mitjans de comunicació, o bé a certs greus fenòmens de la societat com són l'exclusió social, la marginalització o la violència, tant la família com l'escola comencen a trobar-se desorientades.
- 6- Davant d'aquesta multitud de situacions complexes, està creixent una gran confusió sobre el paper que han d'exercir els pares i l'escola en l'educació dels joves. Corren el risc de "passar-se la pilota" els uns als altres, deixant de banda problemes seriosos dels quals ningú no se sent responsable.
- 7- Sense pretendre fer una llista exhaustiva, però convençuda de la necessitat que tant els pares com l'escola han de tenir una major consciència de les seves respectives responsabilitats, l'Assemblea considera tanmateix que, enlloc de mirar allò que ambdues instàncies poden fer de manera aïllada, caldria examinar de quina manera poden articular-se les seves tasques i les seves responsabilitats per tal de contribuir a una acció conjunta. Per totes aquestes raons, una millor comunicació entre infants-pares-escola, amb la participació també del món associatiu i de l'educació no-formal, juntament amb la creació d'una vertadera acció conjunta, és absolutament necessària per tal de respondre a les necessitats educatives de la nostra societat.
- 8- Tot i que durant els darrers anys les autoritats públiques s'hagin adonat progressivament d'aquesta necessitat, el nivell actual de col·laboració entre l'escola i els pares pot ser qualificar d'insuficient, encara que existeixen diferències entre diferents països i diferents estils de vida, cultures i religions a l'interior de cada país. Els mateixos joves no se senten prou implicats en la presa de decisions que els afecten. La comunitat (autoritats públiques, el món de l'economia, organitzacions i associacions públiques o privades, mitjans de comunicació) hauria d'estar-hi també molt més implicada i de manera més activa.
- 9- En conseqüència, l'Assemblea demana al Comitè de Ministres:
 - * examinar la qüestió de les responsabilitats dels pares i dels educadors en l'educació dels infants, així com les mesures de tipus legislatiu, educatiu i pràctic que puguin millorar la comunicació i reforçar la col·laboració entre ells i fer-ne un informe a l'Assemblea;
 - * organitzar l'any 2002 una conferència internacional sobre la col·laboració entre pares i escola, amb la participació de la Unió Europea i de la Unesco.
- 10- L'Assemblea demana també al Comitè de Ministres que aconselli els Estats membres perquè adoptin mesures particulars enfocades, si de cas:
 - a millorar la comunicació i la interacció entre els pares i les instàncies educatives a tots els nivells de l'ensenyament (nacional, regional, local) i encoratjar l'establiment de col·laboracions, assegurant les condicions necessàries d'ordre legal, financer i organitzatiu per a la realització pràctica d'aquests objectius;
 - implicar encara més les organitzacions no governamentals i més particularment aquelles instàncies que ofereixen educació no-formal;

- promoure i desenvolupar la formació contínua dels pares a fi d'ajudar-los a exercir el seu paper educador en un món en constant evolució, a fer-los més conscients de les seves responsabilitats i també per assegurar una millor coherència entre els missatges que rep l'infant a casa i a l'escola;
 - integrar o desenvolupar l'aprenentatge de les relacions amb els pares dins la formació dels educadors, especialment la formació contínua;
 - implantar polítiques per tal de valorar la professió dels educadors;
 - proposar solucions per poder exercir millor les tasques paternes en aquells casos en què la compaginació del treball i la vida familiar sigui difícil i en què els infants es veuen obligats a romandre tot sols a casa;
 - aconseguir que les autoritats educatives estiguin més atentes a les necessitats i a les preocupacions dels joves, sobretot a través de consells d'alumnes i d'altres formes de participació a nivell local, regional i nacional, implicar-los molt més en les propostes educatives i en la solució de problemes com la violència a l'escola;
 - prestar una particular atenció a l'educació d'aquells infants que provenen de medis socials i familiars amb problemes i promoure col·laboracions específiques, si cal, fora de les escoles, amb els pares d'aquests medis; formar els educadors en les relacions interculturals i assegurar els mitjans necessaris per superar les barreres lingüístiques i culturals en les relacions amb les famílies d'immigrants;
 - augmentar la transparència del funcionament dels centres escolars a fi d'obrir-los al diàleg i encoratjar d'aquesta manera la participació dels pares; adoptar horaris i mètodes més flexibles per facilitar aquesta participació;
 - animar la cooperació entre l'escola i les col·lectivitats locals utilitzant, per exemple, els centres escolars com una base per generar un esperit comunitari, creant estructures socials, esportives i culturals;
 - augmentar l'autonomia dels centres escolars a fi de permetre que l'escola s'adapti més fàcilment a les diverses realitats locals.
- 11- L'Assemblea recomana també al Comitè de Ministres que aconselli als Estats membres que afavoreixin un ampli debat públic i una més gran presa de consciència de la necessitat de cooperació entre la família i l'escola, per exemple:
- desenvolupant la participació de les col·lectivitats locals, dels empresaris i de les organitzacions no governamentals competents en els debats sobre qüestions escolars;
 - promovent debats televisats sobre l'educació, subratllant sobretot les responsabilitats educatives de pares, mares i educadors;
 - aprofitant les noves tecnologies de la comunicació per desenvolupar el diàleg entre la família i l'escola.
- (*) *Text adoptat per l'Assemblea el 26 de gener de 2001 (8a sessió).*

El Consell de Redacció de L'AMIC

desitja a tots els bonmatinencs, santjulianencs i
lectors de la nostra revista

un *feliç* **Madal**
i un pròsper Any Nou.

Totes les persones que estiguin interessades a formar part del Consell de Redacció de la revista L'AMIC poden comunicar-ho a qualsevol de les persones que ja en formen part.

Si només esteu interessats a publicar algun article, o voleu parlar/opinar d'algun tema, també cal que us poseu en contacte amb algun membre del Consell de Redacció.

L'AMIC és una revista oberta a tothom que tingui ganes de deixar-se sentir.

Tot esperant Jesús

(24 desembre)

“Per l’amor intranyable del nostre Déu. Perquè ens estima, ens visitarà un sol, que ve del cel, per il·luminar els qui viuen a la fosca, a les ombres de la mort i guiar els nostres passos per camins de pau” (Lluc 1.78-79).

Jesús és el Sol que il·lumina la nostra existència i totes les nostres coses. En aquesta vigília del naixement del Fill de Déu podem contemplar la Verge Maria plenament centrada en Jesús. Gairebé ens costa, no podem imaginar el recolliment de la seva ànima.

Nosaltres, en la nostra vida tan esgarriats i distrets per coses que no tenen importància, hem d’aprendre que una sola cosa és veritablement important: Jesús i tot allò que es refereix a Ell.

“Maria conservava tots aquests records, i els meditava en el seu cor”. La Verge ho conserva i medita, està en oració, perquè tot ho fa en referència al seu Fill i dintre seu li parla i li somriu. El seu recolliment interior és constant.

La seva oració es fon amb la seva mateixa vida i amb el seu treball.

Avui, en aquesta nit de vetlla, nosaltres demanarem a la Verge que ens concedeixi recolliment interior per tal de veure i tractar Déu, molt proper també a les nostres vides, i voldríem fer una pregària, puix sabem que sense oració estem perduts i amb ella som forts. Som conscients que hem de pregar perquè som fràgils i culpables, per mantenir la fe, l’esperança, la caritat, la puresa, la generositat, per veure i judicar els esdeveniments de la pròpia vida des de la perspectiva de Déu.

Sabem que l’oració és un deure, però que també és una alegria sentir-se acompanyat i escoltat per Déu. L’oració sempre és enriquidora. Voldríem preparar-nos per rebre Jesús.

Cap persona d’aquest món no ha sabut tractar Jesús com la seva Mare i després de la seva Mare, Sant Josep. Sant Josep va estar ple de miraments i gentilesa cap a la Verge Maria i va passar llargues estones preparant, de la millor manera, la cova del naixement. A la Verge i a Sant Josep els demanarem que ens ajudin a preparar la nostra ànima, a no romandre esgarriats i distrets, quan ja tenim Jesús tant a prop.

I en aquests joiosos dies de Nadal: **Cantem!**

Cantem perquè tenim la presència de l’Infant i l’amor de Déu enmig dels homes, i el món ja no és un indret fosc.

Cantem quan ens apropem a besar l’Infant o contemplem un Pessebre, o meditem aquest gran misteri, vulguem agrair la seva vinguda i fem-nos infants cantant cançons nadalenes, posant-hi el cor. Cançons que,

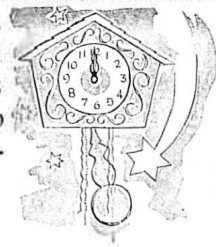
des de la nostra infantesa, ens han entès i que són reflex d’una alegria desbordant de les festes

nadalenes, amb motiu de la commemoració del naixement de Jesús. Cançons com: *Santa Nit, El Jesús tan petit, Aclarida, Beneïda, Venturosa nit de Nadal, Les dotze van tocant, El desembre congelat, El noi de la Mare, N’és nit alegre, La pastora Caterina, Navidades blancas, El camino que lleva a Belén, Dime Niño.*

Cantem. Si meditem la lletra i cantem d’aquestes o semblants cançons, viurem un Nadal amb amor, alegria i pau. **Que tingueu tots Bones Festes!**

Bones Festes de Nadal!

Mossèn Àngel Pla

Festa de Sant Cristòfol 2001

El passat dissabte 14 de juliol es va celebrar una nova edició de la Festa de Sant Cristòfol, que organitza Nova Frontera.

La festa es va iniciar amb la tradicional missa i la posterior benedicció d'automòbils. També va haver-hi un sopar popular i es va fer l'acte de cloenda dels cursos de gimnàstica que s'han dut a terme al llarg de l'any a Bonmatí, un acte que va consistir en una exhibició gimnàstica a càrrec dels mateixos alumnes.

Cal destacar que els bonmatinenes i bonmatinenques que han seguit aquests cursos de gimnàstica es distribuïen en tres grups en funció de les seves edats: infantil, joves i gent gran. Els dos primers van realitzar classes d'aeròbic, mentre que les persones de més edat van fer gimnàstica dolça. ●

Foto de grup de tots els participants en els cursos de gimnàstica d'aquest any.

Els alumnes del grup de gent més gran en plena exhibició.

Els més petits en plena demostració gimnàstica.

Demostració d'aeròbic del grup dels joves.

Casal d'estiu 2001

Novament, el Casal d'estiu d'enguany ha comptat amb la participació de molts nens i nenes, aproximadament mig centenar.

El Casal d'estiu 2001, organitzat per l'Ajuntament, es va dur a terme el mes de juliol i els nens i nenes que hi van prendre part van dur a terme diverses activitats relacionades amb la naturalesa. En aquest sentit, cal indicar que "La mare natura" va ser el centre d'interès al voltant del qual giraven les activitats preparades per l'equip directiu del Casal. ●

Xerrada informativa sobre el Consell Consultiu de la Gent Gran de la Selva

El passat dimecres 14 de novembre, membres del Consell Consultiu de la Gent Gran de la Selva van explicar en què consisteix aquesta associació, les seves funcions i els seus objectius, als bonmatinencs i bonmatinenques que van assistir a la xerrada organitzada pel Grup Nova Frontera. Cal destacar que Nova Frontera agraeix la participació de tots els socis d'aquesta entitat, que treballa en la temàtica de la gent gran, que van assistir a l'esmentada xerrada.

En l'esmentada xerrada es va explicar que el Consell Consultiu de la Gent Gran és un òrgan de participació i consulta que orgànicament està adscrit al Consell Comarcal. Funciona com a una associació, per la qual cosa té una junta que es reuneix dos cops al més i l'assemblea, que es reuneix cada cop que és necessari.

Els objectius del Consell Consultiu, segons es va explicar a la xerrada, són els següents:

- Promoure activitats encaminades a assegurar la participació de la gent gran en les decisions i mesures que els afectin.
- Elaborar, per iniciativa pròpia, o a petició d'altres entitats, informes i estudis sobre matèries relacionades amb la gent gran i els seus problemes.
- Proposar mesures o suggeriments per al millor aprofitament del patrimoni del Consell Comarcal al servei de la gent gran.
- Promoure la relació amb altres organitzacions similars en tots els seus àmbits d'actuació.
- Col·laborar en estudis i activitats d'interès comú amb les entitats, institucions i organismes de coordinació de la gent gran de la comarca que no estiguin directament representats al Consell Consultiu de la Gent Gran de la Selva recollint les seves aspiracions i necessitats.
- Promoure la realització de les activitats necessàries per tal de sensibilitzar la societat respecte a la situació social de la gent gran.
- Promoure l'associacionisme de la gent gran i la seva participació a la comunitat.
- Donar a conèixer a la comunitat els recursos i drets propis de la gent gran.
- Coordinar les actuacions realitzades en temes de vellesa a la comarca. ●

Aeròbic infantil 2001-2002

El passat mes d'octubre vam inaugurar les sessions d'aeròbic infantil a l'envelat de Bonmatí. Aquestes sessions es duen a terme els divendres de 2/4 de 7 a 2/4 de 8 del vespre, van a càrrec de l'Imma Ruiz Urquia i es realitzaran fins al mes de juliol del 2002.

De fet, ja fa dos anys que un grup d'aquestes nenes practicava aquest esport al gimnàs Gim-Formes d'Anglès. La il·lusió i les ganes de continuar en aquesta línia, junt amb la dificultat creixent que significava el desplaçament a Anglès, va fer que algunes mares es plantejessin proposar al grup Nova Frontera d'iniciar l'aeròbic infantil com a continuació de l'aeròbic d'adults a l'envelat de Bonmatí, sempre comptant amb el vistiplau i el suport de l'Ajuntament.

Pensàvem que d'aquesta manera, potenciant aquesta activitat en el poble, enriquiríem i acoloriríem la vida social, alhora que suposava ampliar les ofertes a la nostra mainada, aquí, en el poble.

Estem molt contentes perquè la iniciativa ha tingut molt d'èxit, ja que comptem amb 13 nenes d'edats compreses entre els 4 i els 11 anys que van a fer aeròbic infantil a l'envelat.

Desitgem mantenir l'entusiasme i donar continuïtat a la iniciativa per a properes edicions. ●

Balls country a l'envelat de Bonmatí

Des del passat 25 de novembre, tots els diumenges a la tarda els aficionats a ballar música country tenen una cita a l'envelat de Bonmatí.

Organitzats per l'Ajuntament de Sant Julià del Llor i Bonmatí i el Girona Country Club, els balls country es duen a terme els diumenges de 6 de la tarda a 2/4 d'10 de la nit.

A més de gaudir de la música seleccionada per DJ's, els assistents compten amb l'assessorament d'un instructor de ball i també poden fer ús del servei de bar.

L'entrada, que inclou la consumició d'un refresc, costa 500 pessetes i està previst que les sessions de música country se celebrin en el pavelló de Bonmatí tots els diumenges, excepte quan aquesta instal·lació hagi d'acollir altres activitats organitzades per l'Ajuntament o les entitats del municipi. ●

Imatges de l'11 de setembre de 2001, Diada Nacional de Catalunya i Homenatge a la Vellesa de Bonmatí

Foto de grup dels avis i àvies homenatjats.

La missa celebrada amb la participació de la Coral.

**Quaresma, Setmana
Santa i Pasqua**

Benet Valentí i Guitart

Quaresma, Setmana Santa i Pasqua

La Quaresma

La Quaresma és el període de quaranta dies, compresos entre el Dimecres de Cendra i la Pasqua de Resurrecció, que estan destinats a la penitència en memòria dels quaranta dies que Crist va jeure en el desert. Aquest espai de temps sempre ha tingut el mateix simbolisme, però amb la diferència que les normes manades per l'Església, al llarg dels anys, s'han anat suavitzant. Antigament, el criteri que seguia el poble era molt rígid i les persones creients complien amb fe i fil per randa les normes penitencials que l'Església tenia establertes.

Un dels principals preceptes a seguir era el compliment d'un dejuni durant els quaranta dies que durava la Quaresma. El dejuni, avui encara vigent, com la mateixa paraula indica, tenia com a objectiu guardar unes regles en el menjar, una alimentació que es reduïa a fer un àpat abundant al dia -el dinar- i dos petits mossecs -per esmorzar i per sopar.

L'abstinència es guardava amb molt de rigor, tant que menjar carn o amanir amb greix era prohibit per a aquells qui volien respectar el temps quaresmal. Les paelles només ensumaven l'oli. No amanir la vianda amb greix animal era un regla tan estricta que les mestresses de casa, quan arribava la Quaresma, raspaven amb un fregall els estris de cuina.

Per substituir la carn s'acostumava a menjar peix; això sí, el peix més barat, ja que les possibilitats econòmiques de les famílies no permetien altra cosa. Generalment era bacallà, sardina, barat o arengades. Hi havia un tipus de favor que l'Església facilitava i que consistia en l'adquisició d'un document anomenat butlla, que s'adquiria mitjançant una aportació econòmica, un dispendi que variava segons la condició de la família. L'obtenció d'aquest document indultava en part de les obligacions del dejuni i l'abstinència.

Aquest espai de temps suposava un sacrifici per al jovent, ja que eren tancades les sales de ball i no eren permeses les ballarugues -fins i tot les audicions de sardanes no eren autoritzades-. Només romanien obertes les sales de cine, unes sessions que pel fet que tenien lloc en un local a les fosques es considerava una activitat perillosa per a la moralitat de les noies. Amb tot, però, a les pel·lícules, ja s'hi havia censurat prèviament les imatges indecoroses i modificat el diàleg i l'argument si no es consideraven decents.

Pere Madrenys, el 21 de març de 1995, en la "Memòria" d'"El Punt" va escriure un relat intítulat "Per quaresma es prohibia menjar carn i ballar" que reproduïx a continuació:

"Molts joves d'avui no saben pas què vol dir la paraula quaresma ni quines repercussions havia tingut en èpoques properes en la vida quotidiana. Quaresma és un mot de la paraula llatina "quadragésima", que significava el període de temps que l'Església dedica cada any a preparar la festa de la pasqua, o resurrecció de Crist.

Aquest període comença el dimecres de cendra, següent al diumenge de carnaval, i acaba el dia de Rams. Ara, la quaresma passa pràcticament inadvertida, però no fa pas gaire, gairebé tothom es veia obligat a fer abstinència de carn des dels 7 anys i a jeure des dels 21. Jeure volia dir fer un sol àpat complet al dia i només una petita col·lació al matí i al vespre.

L'abstinència de carn es prenia tan seriosament que el primer dia de quaresma moltes cases penjaven les paelles al rebost i tapaven les gerres de greix fins al dia de Pasqua. Només es podia cuinar amb oli i menjar peix, bàsicament bacallà i arengades. En alguns pobles els carnisers entregaven els ganivets al capellà.

La gent deia que la quaresma i la justícia són festes només per als pobres, perquè els rics trobaven la manera d'escapar-se d'una i altra. Una manera de menjar bons plats de marisc i altres peixos de qualitat. Segons Amades, hi havia qui complia la llei menjant ànec o oca, dient que eren animals d'aigua com els peixos. I fins s'explica d'un monestir de monjos que a l'Edat Mitjana tiraven conills a la bassa i un cop ofegats se'ls menjaven, al·legant que els havien pescat.

L'Església creia llavors que menjar carn despertava els instints sexuals. Després, la ciència ha dit que també un bon plat de marisc desperta aquests apetits. Però, a més, l'Església propugnava l'abstinència d'altres plaers i així durant el nacionalcatolicisme de Franco estaven prohibits els balls. Els diumenges, colles de joves, i també parelles solitàries, anaven a passejar pel bosc: una bona ocasió per fer pasqua abans de rams, precisament el contrari del que pretenia la religió.

En alguns llocs, la quaresma es representava amb un ninot de paper retallat amb forma de dona escabellada, amb set cames que sortien de sota unes faldilles llargues. Es penjava a la porta de la cuina i cada diumenge se li tallava un peu. La dona tenia diferents noms: la Bacallanera a Barcelona, la Sarraïna al Solsonès, la Patorra a la Cerdanya i el Rosselló, o senzillament la Quaresma a Girona. Ara, tot plegat, només és un record del passat".

Setmana Santa

L'Església catòlica, a còpia de sacrificis, penitències i oracions, de finals de segle ençà, ha recordat els quaranta dies que dura el cicle quaresmal en el qual es rememora la passió i mort de Crist. Les diverses celebracions comunitàries d'aquest període han centrat el punt culminant en el dijous i el divendres de la Setmana Santa, també anomenada de passió. Normalment se celebren els actes religiosos a l'interior dels temples davant d'un altar especial conegut amb el nom de monument, destinat a la reserva de l'eucaristia per al Divendres Sant.

Existien altres manifestacions religioses com ara resos del rosari, viacrucis, processons, hores santes, rosaris de l'aurora i altres actes que tenien lloc a defora de l'església.

Una creença, avui desapareguda, que va tenir molt de ressò en els pobles i en la pagesia era una cerimònia coneguda amb el nom de *salpàs*. Hom creu que la paraula *salpàs* està formada per la contracció dels termes *sal* i *pas*, però el "Diccionari de la Llengua Catalana" el defineix com: *Cerimònia d'anar per les cases un sacerdot esparjint aigua beneïda i sal - Passar a fer el salpàs*.

El costum de fer el *salpàs* es va anar repetint a Bonmatí fins cap allà el 1970, però com veiem, els seus orígens daten de temps immemorial.

Aquesta pràctica consistia a baixar el capellà de l'església i anar pels carrers i la plaça de la Colònia vestit amb el roquet i acompanyat d'un o dos escolans. Era un acte que tenia lloc durant la Setmana Santa, normalment el divendres. En el dia fixat, en els carrers del Pi, Sant Ramon i Fàbriques hi havia una taula preparada, on les famílies havien portat una gerra plena d'aigua i una tasetta amb sal, en la qual es dipositava una candela encesa i unes monedes que després el capellà o l'escolà recollia. Tan bon punt feia acte de presència el sacerdot, beneïa l'aigua i la sal i ho barrejava en un recipient formant una lligança enganxosa; es resaven les oracions corresponents i tot seguit, acompanyat de l'escolà o escolans, s'adreçava cap a les portes de les cases on empastava una cullerada de pasta beneïda.

Aquesta mateixa funció també es practicava a pagès un dia de la Setmana Santa. Aquí la gent no participava pas del servei o mercè amb aportació de diners, sinó que els diners eren substituïts per ous, que es repartien el capellà i l'escolà. La retribució estava relacionada amb les possibilitats econòmiques de cada casa. Si la casa de pagès era gran, l'aportació era de 14 ous, dos dels quals eren per a l'escolà, mentre que si era petita, llavors la contribució era més minsa,

6 i 1.

En la imposició del *salpàs* a les cases de pagès, a més a més de ser posada la massa beneïda al costat de la porta principal, també se'n col·locava a les entrades de les quadres del bestiar.

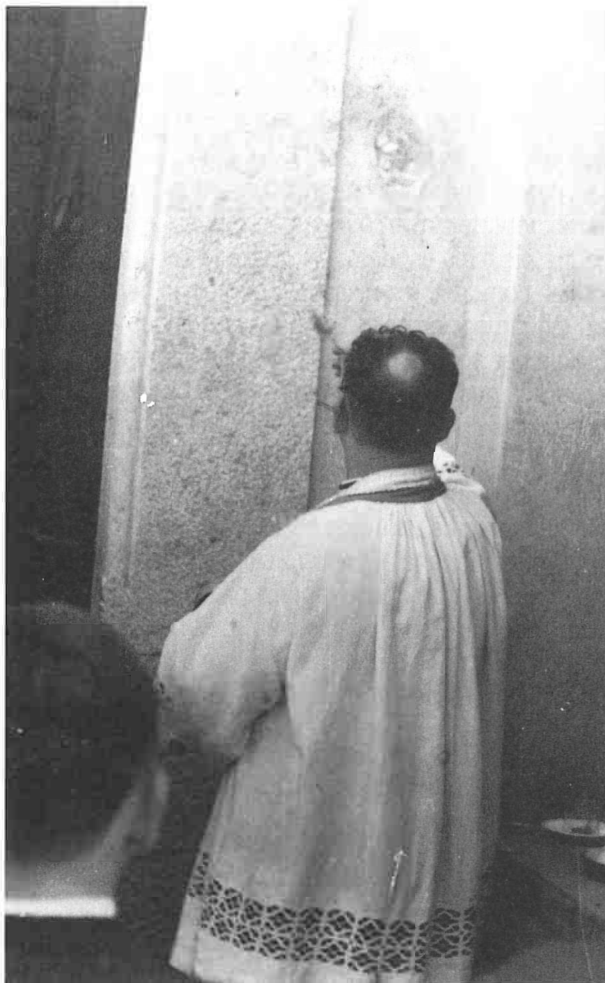
Les paraules que en llatí pronunciava el sacerdot en el moment de clavar la pasta eren una petició que feia contra els mals esperits, les bruixes i les maltempades, com també suplicava la protecció divina per salvaguardar persones i animals i tot el que entrava i sortia per aquella porta. La pagesia generalment esperava gustosa la visita del sacerdot i l'escolà per fer el *salpàs*. Es comprèn, ja que l'economia domèstica estava subjecta a les bones collites i a la sort en el bestiar. Salvador Alsius, en el llibre "Hem perdut l'Oremus", diu que en algunes contrades la sal sobrant es donava al bestiar i l'aigua es feia beure a les criatures, que quedaven així protegides contra les malalties. També es col·locaven a les portes de les cases creus fetes de fulles de palma beneïdes per tal de protegir-les dels llamps i les tempestes.

També era un costum molt arrelat a les cases que les mestresses es dediquessin a la cocció d'una pasta que molt acuradament havien arranjat, el resultat de la qual era el cuinat d'una abundosa i suculent "brunyo-lada". Aquest hàbit avui dia encara es conserva en alguns indrets.

El Dijous i el Divendres Sant eren els dies principals de la Setmana Santa; les campanes emmudien en senyal de dol i respecte pel que representava aquesta commemoració. Mentre durava el silenci de les campanes, per tal d'anunciar les funcions religioses de l'església, dos escolans recorrien els carrers de la Colònia amb un estri tot especial que consistia en una fusta plana a la qual es feien repicar constantment dos o quatre maçons. Aquest instrument es coneixia amb el nom de tenebres, mentre que en altres pobles veïns en deien matraques.

A Catalunya, des del 1482, era privat d'efectuar cap feina manual, però una disposició reial dictada l'any 1868 va declarar feiners els dies sants. La tradició, tanmateix, va tenir més força i fins ara la gent ha anat seguint fent festa aquests dos dies.

L'Església tenia establerts hores festives des del dijous a les 12 del migdia fins al divendres a la mateixa hora. Per tant, en les fàbriques de la Colònia, on s'acostumava a treballar a "rellevo", la tarda del divendres els obrers es reincorporaven de bell nou al treball. Els dies, als quals fem referència, eren considerats de dol i s'hi rememorava la passió i mort de Crist. Per això no és d'estranyar que les celebracions tinguessin el centre o punt de reunió a l'església, en la qual es bastia un monument que guardava la reserva de l'eucaristia, mentre les famílies de la Colònia hi

Mn. Àngel Pla espargint aigua beneïda i sal als llindars de les portes.

solien portar un ciri que cremava contínuament. La dita popular deia: qui no porta un ciri al monument, tot l'any va malament.

Des de principis d'aquest segle, el dijous al vespre, a l'església -capella dels senyors Bonmatí-, que estava al servei litúrgic dels veïns, se celebrava una funció religiosa que era l'acte més concorregut de la setmana. En el mateix acte litúrgic, un grup d'homes (alguns dels quals havien estat pioners en les obres de la construcció de la Colònia), per donar més llum a la funció religiosa formaven un grup coral que entonava un càntic anomenat "La Passió", amb música i lletra d'autors anònims. Era una composició molt adient a la diada i que el poble estimava molt. Malauradament, va deixar de cantar-se cap allà l'any 1962.

Tot i això, amb l'ajuda de Pere Quer, hem pogut recuperar la lletra de l'esmentada cançó que tantes i tantes vegades havia solemnitzat l'acte litúrgic. Era un cant que s'executava sense música pel fet que aquesta no estava autoritzada en els dies sants.

La Passió

"Jesucrist la passió vostra
ajudeu-me-la a cantar,
mes morint per culpa nostra
què faré sinó plorar.

*Si plorant pujo al calvari
Vós al cel me pujareu,
puix l'escala de pujar-hi
és l'escala de la creu.*

Cristians, per dar-nos vida
vol morir lo salvador,
dant-se a tots per despedida
dolç senyal de son amor.
*Los deixebles són a taula
fent amb ell l'últim sopar,
quan els pasma amb sa paraula
de què us vull els peus rentar.*

Pere diu tot fent-se enrere
Vós a mi no em rentareu,
si jo els peus no et rento Pere
no entraràs al regne meu.
*Doncs renteu-me'ls responia
peus i mans i ànima i tot,
quan per Vós rentat jo sia
res del món tocar-me pot.*

Amb sos llàgrimes los renta
cada peu un bes o dos,
los eixuga i quan s'assenta
té el parlar més amorós.
*Jo sóc mestre de vosaltres
mes sabeu per què us rentí
perquè ameu els uns als altres
com jo a tots us estimí.*

Beneix lo pa preneu-ne
que és mon cos sacramentat,
beneix lo vi beveu-ne
que és la sang que jo he vessat.
*Lo meu cor a tots convida
qui amb fervor combregarà,
si és mort cobrarà vida
si és viu no morirà.*

Mes combrega entre nosaltres
qui vol fer-me traïció,
i mirant-se els uns als altres
tots li diuen: Seré jo?
*És aquell que el bocí em prenga
puix amb ell menjo en un plat,
ai de qui traïdor me venga
tant de bo que no fos nat".*

L'escriptura en lletra cursiva correspon al solo que s'interpretava a dues veus i que era el sùmmum de la cançó.

Així es desenvolupaven els ritus de la Setmana Santa fins a arribar al dissabte de glòria que, a mig matí, per recordar la resurrecció del Senyor eren deslligades i ventejades les campanes, les quals efectuaven un llarg i sonor trilleig. Mentre sonaven les campanes, les mestresses de casa, si eren creients, espargien l'aigua beneïda preparada pel salpàs de l'any anterior. Preferentment, ruixaven els racons, tot resant unes oracions i d'aquesta manera quedava en dipòsit l'aigua beneïda d'un any per l'altre.

La súplica que deien les dones mentre espargien l'aigua era la següent:

*"Cuques cuques sortiu del niu
que nostre Senyor ja és viu,
cuques cuques sortiu del forat
que Nostre Senyor ha ressuscitat".*

No sé pas dir l'antiguitat d'aquest cerimonial, però els pares i avis el recordaven des de la seva infantesa. Entre els anys 1940 i 60, la pressió i la influència de l'Església predominava molt en la vida del país. Aquesta potestat s'accentuava més encara en coincidir amb el sistema autoritari que imposava el règim del general Franco, amb el qual existia una concordança absoluta. Exteriorment la festivitat de la Setmana Santa -dijous i divendres- també es solemnitza amb gran religiositat. Les emissores de ràdio i més tard la televisió oferien música clàssica, sacra, sermons i processons, amb preferència d'Andalusia, i en les sales de cine no era permesa la projecció de cap pel·lícula que no tingués un argument de caràcter religiós.

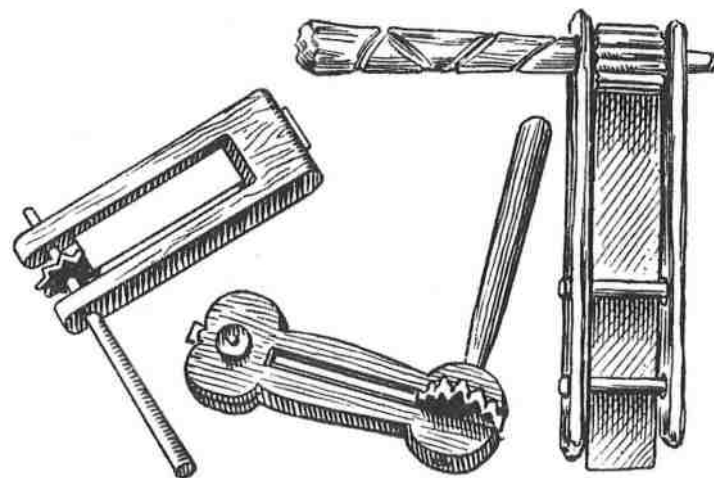
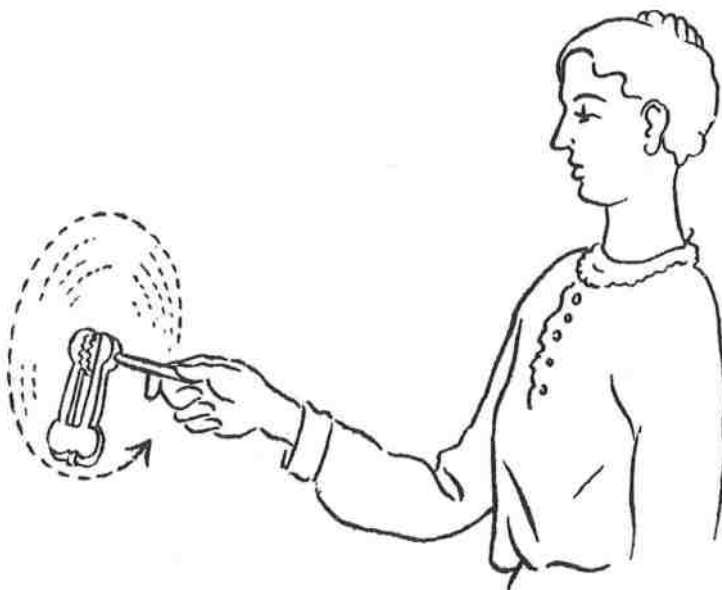
Per altra banda, a l'església-capella de la Colònia no s'havia celebrat mai l'acte que en deien "anar a matar jueus", però en pobles de tradició molt més arrelada fins als anys 40 i 50 va mantenir-se aquest costum. L'esmentat acte tenia lloc el divendres a la tarda a l'hora que se suposava que la mort de Crist havia succeït; una sobtada invasió de mainada i no tan mainada penetrava bruscament a l'església causant un eixordador soroll originat per tota mena d'estris de llauna i fusta. D'aquest acte se'n deia "anar a matar jueus".

De Bonmatí, moltes famílies, fins i tot el jovent, anaven a Constantins o pujaven a l'església de Sant Julià per tal d'adorar el Crist. La tarda es complementava amb divertiments innocents com era jugar a corda, però la innocència que predominava entre el jovent també tenia un límit, perquè l'apropament a una noia amb doble intencionalitat, com en tot mortal, també era possible, malgrat que fos en Setmana Santa. És que la fadrinalla dels anys 40, 50 i 60, no cal pas dubtar-ho, tenia els mateixos sentiments i instints naturals de la joventut d'avui, però s'havia de limitar i adaptar als costums del temps en què li va

tocar viure.

Encara més antigament era costum en els pobles, per imposició governativa, la prohibició de jugar a cartes pels cafès i hostals. El meu pare m'explicava que a finals del segle XIX, durant la seva infantesa, a la vila d'Amer, com que no era permès obrir els cafès, als homes se'ls permetia de jugar a boles a la plaça. La festivitat de la Setmana Santa, durant la meua existència, s'ha viscut de dues formes diferents, ja que de mica en mica ha anat degenerant i perdent l'origen i el significat religiós. Mentre que la segona, que és la viscuda a partir dels anys 60, s'ha convertit en una setmana de vacances, turisme, excursions i disbauxa, si quelcom se'n serva és la tradicional "brunyolada". Malgrat aquests contrasentits, continua dient-se'n Setmana Santa.

No us ho sembla, que totes les masses piquen?... Ni tant ni tan poc!

Diversos tipus de matraques (Costumari Català).

Pasqua

Ja som a la Pasqua de Resurrecció. Queden enrere les butlles, els dejunis i els sacrificis de Quaresma i Setmana Santa. Per aquesta raó s'experimenta un canvi tan radical en la població que, de la nit al dia, el procedir de les persones no és el mateix. Ja a la nit del dissabte de glòria els grups de gojaires, que amb aquest nom se'ls coneixia, sortien a cantar goigs i caramelles per felicitar l'arribada de la Pasqua. L'endemà, diada de la Pasqua de Resurrecció, el jovent animós reprenia de bell nou les ballarugues que feia temps que li eren negades, mentre l'Església exalçava la resurrecció del Senyor amb el cant de l'al·leluia.

Era una tradició molt popular arreu del país que a Bonmatí, encara que d'una manera intermitent, també es guardava. El capvespre del dissabte de glòria, el jovent empenia alegre el camí en direcció a les cases de pagès del voltant de la Colònia per cantar i felicitar l'arribada de la Pasqua. El repertori del cantoral que executaven sovint eren els goigs del Ram, els de Pasqua, o de la Mare de Déu de Montserrat o de les noies, etc., combinats amb alguna caramella o algun cant popular. Els caramellaires corejaven cançons segons la petició que havien sol·licitat els visitats.

Un cop finalitzada l'actuació, un component del grup, portador d'un cistell ben abillat de flors lligat al capdamunt d'una canya, l'apropava a la finestra des d'on el pagès, la pagesa o la noia efectuaven una ofrena de gratitud. Normalment, l'obsequi es feia amb ous i en alguns casos el grup era convidat a entrar a la casa a fer un mossec, compost generalment d'un bon vi que acompanyava una llonganissa que romania guardada temps ha al fons del rebost. Suposava un goig i un honor per a aquelles noies que, des de la finestra, escoltaven el cant que els caramellaires els dedicaven.

El grup anava per camins i corriols cantant alegres fins a les primeres hores de la matinada, alguna vegada, per què no dir-ho, també amb un traguinyol de més.

Les cases de pagès visitades eren de les rodalies de Bonmatí, i els seus estadants eren gent que normalment estava molt vinculada a la vida de la Colònia. L'endemà, el grup de cantaires recorria els carrers i la plaça de Bonmatí felicitant els seus habitants. Aquí la contribució de la gent no era pas amb ous, regularment era en metàl·lic. Quasi sempre el grup de cantaires, passats uns dies, ho celebrava amb un bon àpat que moltes vegades s'acabava cantant l'al·leluia, encara que ja hagués passat la Pasqua.

Aquest costum o tradició estava molt més arrelat a pagès que no pas als pobles industrials.

Diu Pere Ponsatí que a pagès els paborbes i paborbesses de la confraria del Roser sortien a cantar els goigs, el profit dels quals anava destinat al sosteniment de l'església, i a la tarda anaven a l'hostal a vendre els ous que després els pagesos amistosament es jugaven a les cartes fent el joc del burro i en algunes contrades a la violla.

Joan Amades en el seu "Costumari" diu que els caramellaires de Constantins cantaven els goigs. Era de rigor ballar sardanes a les grans sales de les masies que visitaven i també eren obsequiats amb beguda. A les cases on s'esqueien al migdia els oferien un gran dinar. Poder asseure els caramellaires a taula era tingut en gran honor. Això feia que cada any anessin a una masia diferent, seguint un torn establert i observat amb molt de rigor.

No és pas d'estranyar, doncs, que, després de Pasqua, als mercats de Girona, Anglès i Amer els ous es cotitzessin a un preu molt baix. L'abundància que proporcionava en pocs dies el salpàs, els goigs i les caramelles n'eren la causa.

Amb l'ajuda i bona memòria de l'amic Pere Quer hem pogut recuperar el record d'uns cants tradicionals que avui gairebé estan esvaïts.

La corrandia de presentació que els gojaires dedicaven a la gent de la contrada quan visitaven llurs cases era la següent:

*"Fins aquí hem arribat
caminant amb molta pena,
no volem pas res de mal
sinó per dâ-us alegria.*

*Tu company que vas davant
done'n tres trucs a la porta,
baixareu a obrir si us plau
per ser-ne germana nostra".*

(Tots els versos es repetien dos cops).

En altres indrets, encara que d'una manera molt semblant ho cantaven així:

*"Tu company que vas davant
daràs un pic a la porta,
i diguem: obriu si us plau
que aquí som els amics vostres.*

*No venim per res de mal,
sinó per dâ-us alegria
venim sols per cantar
alabances a Maria.*

Cantarem o no cantarem?"

Goigs del Ram

*"Ja ve lo Sant diumenge
lo Sant diumenge de Ram.
Se'n pararan les taules
de palmes i de rams.*

*De llor i olivera
i un ciri molt galan,
a dalt d'aquesta sala
si n'hi ha un banc molt gran.*

*A un cap hi seu Sant Pere
a l'altre Sant Joan,
i enmig dels dos deixebles
Jesús està plorant.*

*Li diu l'apòstol Pere
Jesús què en ploreu tant,
són tres de companyia
la mort m'estan buscant.*

*Un és el malvat Judes,
l'altre és Barrabàs,
l'altre és el barataire
que sempre està baratant.*

*Barat de Déu lo Pare
trenta diners d'argent,
tota la nit jugaren
la nit del Dijous Sant.*

*Divendres al migdia
en creu lo van clavar,
mentre en creu lo clavaven
beure va demanar.*

*Li donen fel i vinagre
ai quin fel tan amargant,
mentre Jesús bevia
la terra va tremolant.*

*Els hi enviarem un càstig
que se'n recordaran,
farem assecar les vinyes
també el blat dels camps.*

*Que ja ve una Quaresma
que tots confessaran,
també Pasqua florida
que tots combregaran.*

*Ai Mare si això feien
ai Mare si això fan
molts més se'n salvarien
que no se'n salvaran".*

Goigs de Pasqua (*)

*"Cristianos el tiempo ha llegado
y el sol sale con gran resplandor
glorioso ha resucitado
Jesucristo nuestro Redentor.*

*Este día nos maravillamos
y se convierte en gozo e ilusión
aleluia aleluia cantemos
celebrando la resurrección—sí, sí, sí,
celebrando la resurrección.*

*Resucita Jesús este día
y glorioso se fue a visitar
a su madre la Virgen María
pues su pena quiso consolar.*

*Este día nos maravillamos
y se convierte en gozo e ilusión
aleluia aleluia cantemos
celebrando la resurrección—sí, sí, sí,
celebrando la resurrección".*

(*) Desconeixem el motiu pel qual no es cantava en català. Possiblement era en la dècada dels 40, quan la llengua catalana no era gaire ben vista per alguns.

Caramella

*"Ta finestreta miro tancada
nineta aimada mira quin dol,
trenca ton somni si vols escoltar-me
si és que vols dar-me un consol.*

*Mira com balla maca nineta
la cistelleta que està a prop teu,
posa dins d'ella tot lo que vulguis
que a la cistella mai li sap greu.*

*De pollastres, conills i gallines
ous i crema de tot menjarem,
ai ninetes sigueu generoses
que en vosaltres sempre hi
pensem.*

*No us enfadeu si hem demanat
tanta vianda i tant de menjar,
als vostres cors tot ho deixem
feu lo que us digui el pensament".*

Dalt l'ermita (*)

*"Dalt del munt hi ha una ermita
dins la capella un sant,
si la capella és petita
la pau que ella dóna és gran.*

*Tot el jovent de la vila
un matí del mes d'abril,
serra amunt cantant s'enfila
vers el santuari humil.*

*La suor els hi regalima
cara avall fogosament,
però en ser a l'alta cima
tot serà pau i content.*

*Dolçament per munts i planes
vibren cants de tots destins,
i la veu de la campana
que saluda als peregrins.*

*Ja som dins de la capella
saludem fervents al sant,
i al redós benèfic d'ella
nostres penes fugiran.*

*I al costat de l'estimada
pregarem al sant patró,
perquè ell presti brotada
nostre amor prometedor.*

*I al sortir del temple a fora
i amb prou ganes de saltar,
els clamors de la tenora
ens conviden a ballar...*

*És la dansa catalana
nostres mans hem ajuntat,
per ballar una sardana
que la cobla ha refilat.*

*I al compàs de nostra dansa
i als jardins del nostre cor,
han anat esbardellant-se
les poncelles de l'amor".*

(*) Sardana que cantaven els caramellaires de Bonmatí els anys 40.

Cant de comiat (*)

*"Bona nit aquesta casa
bona nit que Déu nos do
a l'amo i la mestressa
i a tota la germanor".*

(*) Aquest cant de comiat l'oferien els gojaires de Bonmatí als visitats després d'haver cantat els goigs i les caramelles

Heus ací dues corrandes que segons Joan Amades se solien cantar en alguns llocs en acomiadar-se.

*"De cantar en aquesta casa
no ens en cansariem mai;
la diada se'ns escurça
bona gent adéu-siau.*

*Una espina tinc al cor
que em travessa fins al pit;
nosaltres ens n'anem
Déu vos do una bona nit".*

La segadora

*"Un segador al mig del camp canta
a sol batent. La-la-la
a sota Montserrat, la muntanya santa
sega espigues d'or, sega, plora i canta
per un trist record, per un cant d'amor
plora per uns ulls, blaus com les onades
per un rost aimat, gentil i rosat
trista cançó, cap il·lusió, trista cançó cap il·lusió
torna amb mi aimada segadora.*

*Flor del cel donzella que enamora
el meu cor si tu no em vols
s'enyora de tristor, la-la-la.*

*Amb la falç tu segadora, vas segant el blat florit
m'has deixat poncella hermosa, el meu cor ja n'és
ferit.*

*Has segat sens tenir compassió tot el que jo estimava
tu ets el meu anhel de les meves il·lusions que tant
alabes*

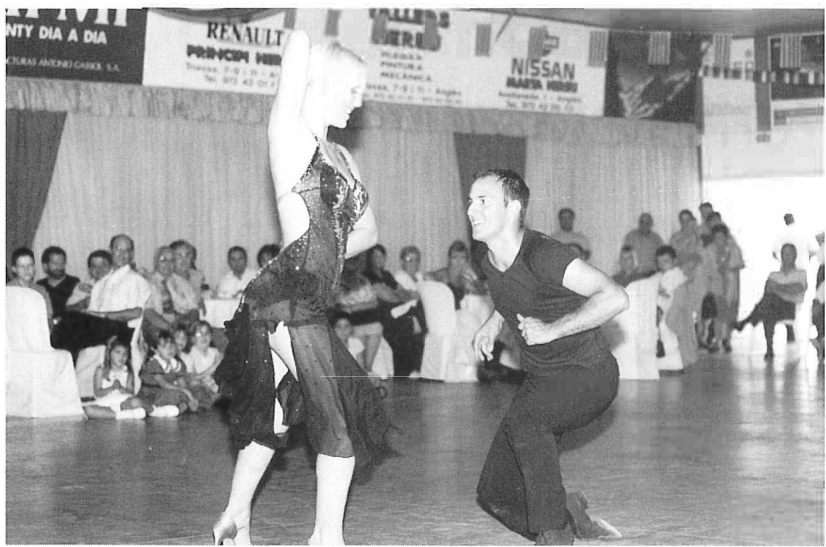
*torna amb mi segadora del meu cor que jo tant t'es-
timo*

*Tu ets el meu anhel, flor del cel dolça mel
que del meu cor treus l'aspror, que del meu cor treus
l'aspror, que del meu cor treus l'aspror.*

*Mira les galtes de rosa, de les meves il·lusions
i et donaré nina hermosa amb la falç els meus
petons".*

A la foto podem veure com jovencells de Bonmatí, el dia de Pasqua de Resurrecció, canten caramelles pels carrers de la Colònia dirigits per Mn. Àngel.

Diferents moments de l'exhibició de balls de saló que es va dur a terme a l'envelat.

A la festa no hi van faltar les sardanes, que també es van fer a l'envelat.

Trobada d'exalumnes

Foto de grup dels assistents a l'última trobada d'exalumnes de les escoles de Bonmatí, celebrada el dia 10 de juny de 2001.

La Festa Major Bonmatí 2001 en imatges

Participants en el XVII Campionat de Botifarra, disputat a l'envelat el dissabte 2 de juny.

La Festa Major d'enguany va comptar amb l'actuació, el diumenge 3 de juny al migdia, de les colles castelleres de l'Hospitalet i Figueres.

La proclamació de la Pubilla i l'Hereu de Bonmatí de l'any 2001 va tenir lloc a la mitja part del ball de nit celebrat a l'envelat el dissabte 2 de juny.

Els participants a la XXIII Trobada Sardanista dels Petits Dansaires, que es va desenvolupar la tarda del diumenge 3 de juny sota l'atenta d'uns convidats molt especials, els gegants.

Consells sobre l'alimentació dels petits de casa (*)

- És important la varietat d'aliments amb diferents presentacions i utilitzant diferents tècniques de cocció i de preparació (bullits, vapors, coccions al forn, fregits, etc.).
- Cal que mengin sols, amb l'ajuda necessària (encara que probablement s'embrutin i embrutin el seu voltant).
- L'addició de sal i sucre en la preparació d'aliments no és necessària. Si s'hi afegeixen, cal fer-ho amb moderació.
- La beguda per acompanyar els àpats ha de ser habitualment l'aigua, i s'han de consumir puntualment suc de fruita o llet i evitar les begudes refrescants.
- A partir dels dos anys, és important que l'infant es vagi integrant a la taula dels adults.
- Recordeu que les quantitats i els volums dels plats han de ser proporcionals a l'edat, als requeriments i a la sensació de gana dels infants.
- En les postres, s'hauria de donar preferència a les fruites i preparacions a base de fruites.
- És convenient disposar de la programació de menús del menjador escolar (si l'infant menja a l'escola), per tal de poder planificar una complementació adequada amb la resta d'àpats.
- Durant l'època de creixement l'infant va adquirint i configurant els seus hàbits i comportament alimentari. És un moment crucial per a l'aprenentatge d'uns hàbits alimentaris saludables i gratificants que l'ajudaran a créixer i gaudir de l'acte de menjar. ●

(*) Text extret d'un article publicat al núm. 12 de "Salut Catalunya", butlletí informatiu del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya.

La Unitat Hospitalària de Desintoxicació (*)

La Unitat Hospitalària de Desintoxicació (UHD) de l'Hospital Santa Caterina per a les comarques gironines es va crear el febrer de l'any 1987, arran d'una llei aprovada pel Parlament de Catalunya l'any 1985 per a la prevenció i assistència en matèria de substàncies que poden generar dependència. Posteriorment, l'any 1986, la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya va crear el Pla de Drogodependències que especificava tres nivells d'assistència en toxicomanies. El primer passava per l'atenció primària, el segon pels Centres d'Atenció i Seguiment (anomenats CAS), i un tercer nivell d'hospitalització a través de les Unitats Hospitalàries de Desintoxicació.

Els professionals de la Unitat expliquen que és important que se sàpiga que l'hospitalització es fa únicament i exclusivament per derivació del CAS en el sentit que no s'atén cap urgència, ni cap ingrés que no vingui derivat de la Fundació Teresa Ferrer o del Centre d'Atenció i Seguiment de la Garrotxa, pel que fa a les comarques gironines.

La Unitat Hospitalària de Desintoxicació de l'Hospital de Santa Caterina està formada per 4 llits, dividits en 2 habitacions dobles i una sala d'estar i d'esbarjo, integrades dins del Servei de Medicina Interna.

L'equip assistencial està format per un metge internista i dues infermeres dedicades exclusivament a l'assistència dels malalts ingressats. Segons explica el Dr. Carbonell, un cop derivat el malalt des del CAS, es fa una entrevista prèvia molt exhaustiva que implica la història del pacient i la història toxicològica totalment confidencial i que es valora amb el metge i la infermera. Un cop superat aquest tràmit, es fa signar un contracte terapèutic al pacient on s'expliquen les normes de comportament que s'han de complir. Acte seguit es procedeix a l'ingrés i es fa un pla de tractament confidencial que inclou una visita diària del metge i activitats d'esbarjo en un espai aïllat de la resta d'habitacions de l'hospital.

El Dr. Colomer i l'actual responsable de la Unitat, Dra. Eulàlia de Cendra, expliquen que des de fa uns quatre anys els pacients de la Unitat Hospitalària de Desintoxicació entren per dependència a l'heroïna esnifada, a la cocaïna, a l'alcohol o als fàrmacs ansiolítics, mentre que fa 10 anys la majoria dels pacients eren heroïnòmans de via endovenosa. El tipus de desintoxicació que es dona a l'hospital és física, fet que comporta que el pacient no estigui més de 15 dies a l'hospital i que el temps d'espera tampoc no sigui de més de 15 dies.

D'altra banda, s'aprofita l'ingrés d'aquests pacients per fer un estudi orgànic per detectar possibles malalties pròpies d'aquest tipus de malalts com poden ser hepatitis, SIDA, tuberculosi...

El tractament que es duu a terme és de tipus substantiu de manera que la desintoxicació comporti no passar la síndrome d'abstinència o passar-la de la manera més lleu possible. Un cop donat d'alta, cada pacient segueix el seu tractament de deshabitació al CAS. Els professionals aclareixen que s'ha de tenir en compte que aquest tipus de malalties per dependència solen ser cròniques, recidivants i cíclics, o sigui, que comporten un índex de reincidència molt elevat. Per això hi ha malalts que poden ingressar en repetides ocasions. ●

(*) Article publicat al número 19 de "L'actual", full informatiu de l'Institut d'Assistència Sanitària.

El colesterol. Què cal saber-ne? (*)

El colesterol que el nostre cos utilitza normalment té dos orígens: l'alimentació i el que l'organisme elabora. El nostre cos necessita colesterol per desenvolupar nombroses funcions com són: produir hormones, ajudar la formació de bilis i de vitamina D, i mantenir l'estructura cel·lular de l'organisme.

Hi ha dos aspectes a considerar, un és la importància que té en tots aquests processos i un altre, molt diferent, l'elevació dels nivells del colesterol a la sang per sobre dels considerats adequats, la qual cosa pot ocasionar importants problemes de salut, ja que aquest nivell excessiu de colesterol està directament relacionat amb l'arteriosclerosi.

Una alimentació equilibrada és el primer pas per a la prevenció i el tractament de les malalties cardiocirculatòries.

Cal reduir el consum de:

- Rovell d'ou, per l'elevat contingut de colesterol.
- Greix de les carns, derivats i embotits, patés, cervell, fetge...
- Pastisseria en general (ensaïmades, pastissos envasats, xuixos, etc.), ja que solen ser productes amb quantitats importants de greixos en la seva composició.
- Menjars precuinats, que no són aconsellables. Eviteu els greixos animals com ara les mantegues i els llards, tant per cuinar com per consumir crus.
- Cafè i te, que pot fer-se amb moderació si el metge no us indica el contrari.

En canvi, és recomanable:

- Augmentar el consum de fibra alimentària amb amanides i verdura en general, llegums, fruita fresca...
- Consumir llet i productes làctics, descremats o semidescremats.
- Utilitzar oli d'oliva, tant per cuinar com per amanir.
- Consumir fruits secs, ja que són molt convenients per a la salut, sempre que es tingui en compte l'elevat valor calòric que aporten.
- Consultar al vostre equip sanitari el possible consum, sempre moderat, de begudes alcohòliques.

Sanitat

Colesterol.

Què cal saber-ne?

Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat
i Seguretat Social

L'arteriosclerosi pot provocar lesions a les artèries, sobretot en les coronàries. Diversos estudis demostren que les persones que presenten el nivell de colesterol permanentment elevat tenen més risc de patir un infart agut de miocardi que no les que en mantenen uns nivells més baixos. Així mateix, l'arteriosclerosi pot produir problemes circulatoris en altres parts del nostre organisme (extremitats, cervell, ronyó...). Cal, a més, recordar que el tabac, la tensió sanguínia alta, l'obesitat i la diabetis són factors que potencien la capacitat lesiva del colesterol.

Un de cada cinc presenta un nivell elevat de colesterol en la sang: si en sou un, us convé saber com corregir aquest excés i protegir així la vostra salut. ●

(*) *Extracte del fulletó editat pel Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya.*

Conviure amb la diabetis (*)

És important remarcar que aquesta malaltia és crònica. Per tal de retardar i minvar les complicacions que pot tenir per a la nostra salut cal fer-ne un gran control i per aconseguir-ho cal seguir les recomanacions següents:

- **Pes:** Cal vigilar-lo periòdicament, i intentar ajustar-lo al pes ideal segons l'edat, el sexe i l'alçada. Mantenir un pes adequat és, doncs, primordial.
- **Medicació:** Pot ser que, per les característiques de la diabetis, s'hagin de prendre medicaments (insulina, hipoglucèmians orals o altres). Atès que es tracta d'una malaltia crònica ho haurà de prendre sempre tal com li digui el seu especialista.
- **Peus:** Els peus són una part delicada de l'anatomia del diabètic: qualsevol lesió, per petita que sigui, pot donar lloc a trastorns greus. Cal revisar-los cada dia, tenir una bona higiene i consultar l'equip sanitari tot seguint els seus consells.
- **Autocontrol:** Saber un conjunt de tècniques per conèixer el nivell de glucèmia és fonamental per assegurar-ne un bon control. El seu metge li indicarà el tipus de control que pot fer en el seu domicili (freqüència, horari i modificació del tractament segons els resultats). És recomanable anotar els valors obtinguts en el carnet del diabètic i portar-los en el moment de la consulta.
- **Dieta:** Cal que sigui l'adequada al pes, a l'activitat física i al tractament que faci el diabètic. Ha de ser el més variada possible, cal repartir equilibradament els aliments al llarg del dia, i evitar passar llargues estones sense menjar.
- **Ulls:** Els ulls són, en el diabètic, un òrgan afectat sovint. Per tal de prevenir-ne les complicacions o posar-hi tractament si s'han produït, cal que el diabètic revisi els seus ulls almenys un cop l'any.
- **Exercici físic:** Una activitat física adequada ajuda a controlar els nivells de glucosa a la sang. L'exercici ha de ser l'adient per a la nostra condició física, edat i tipus de tractament. S'ha de fer gradualment (cada dia si és possible), tot evitant exercicis poc habituals i excessius.
- **Conveniència d'associar-se:** Compartir informacions i dubtes, i assessorar-se convenientment, és fonamental per conèixer la malaltia i millorar la qualitat de vida. Pertànyer a una associació de diabètics pot ajudar molt.

La diabetis és una malaltia freqüent que es caracteritza fonamentalment per un excés de glucosa a la sang.

La glucosa és un sucre d'utilitat per a totes les cèl·lules del cos, com a font d'energia per dur a terme processos vitals.

Per tal que la glucosa, que circula per la sang i que obtenim dels aliments, pugui ser usada per les cèl·lules, cal l'ajut

d'una substància anomenada insulina, produïda per un òrgan anomenat pàncreas.

Si el pàncreas no produeix tota la insulina que l'organisme necessita, la glucosa no penetra en les cèl·lules i s'acumula a la sang, llavors apareixen símptomes com l'aprimament, malgrat la sensació de tenir gana, el fet de menjar més de l'habitual, d'orinar en més quantitat del normal i més vegades al dia, i una set intensa que fa que es begui una gran quantitat de líquid; a tot això es pot afegir un cansament intens.

Davant d'aquests símptomes cal consultar immediatament el metge. ●

(*) Extracte del fulletó editat pel Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya.

Calendari orientatiu per a la prevenció d'accidents a la infància (*)

► 0 - 3 mesos

El nen es troba en una situació totalment passiva

Prevenció:

- Cal evitar les caigudes d'objectes pesants a sobre seu.
- Cal vigilar que no s'ofegui amb la roba o amb el coixí.
- No se l'ha de deixar en un lloc on pugui caure.
- Dins l'automòbil ha d'anar en un bressol ben subjecte, mai als braços.

► 3 - 6 mesos

El nen s'ho fica tot a la boca

Prevenció:

- Cal evitar les joguines desmuntables, les peces petites i d'altres objectes o substàncies que es pugui empassar.

► 6 - 12 mesos

El nen es mou de quatre grapes (gateja) i ho vol conèixer tot

Prevenció:

- Cal vigilar que no fiqui els dits als endolls i que no jugui amb cables o allargadors elèctrics.
- Com que estira estovalles, cordes o similars, hi ha el perill que li caiguin objectes al damunt.
- Cal tenir cura quan s'obren i tanquen portes i finestres.
- En aquesta edat, les escales són un perill molt important.
- Si cau de cap en un cubell, una banyera o un brollador, es pot ofegar.
- A partir d'aquesta edat, dins l'automòbil, ha d'anar assegut i subjecte en una cadireta especial fixada als seients posteriors.

► 1 - 3 anys

El nen desenvolupa el moviment, la curiositat i els hàbits

Prevenció:

- Hi ha perill d'intoxicacions (medicaments, productes de neteja, pintures, etc.).
- No s'han de guardar productes tòxics en envasos de productes comestibles.
- Hi ha perill de cremades. S'ha d'evitar la seva estada a la cuina i cal tenir molta cura amb els líquids i els metalls calents.
- Cal evitar les caigudes des de cadires, llits i sobretot finestres.
- En el carrer, se l'ha d'agafar de la mà i cal vigilar-lo constantment.
- Per evitar els ofegaments, cal protegir els accessos a les piscines i similars i usar flotadors segurs.
- Cal evitar el perill d'ennuegar-se en menjar.

► 4 - 9 anys

Augmenta l'autonomia del nen

Prevenció:

- Cal ensenyar-li les normes bàsiques de seguretat vial i a creuar els carrers.
- Dins l'automòbil, cal que vagi subjecte sempre als seients posteriors i amb portes amb dispositiu de seguretat.
- Ha de saber nedar.
- Ha de conèixer les normes de seguretat apropiades per a cada activitat esportiva.

► 10 - 14 anys

Etapa de gran desenvolupament físic i psicològic del nen

Prevenció:

- Cal educar-lo en la seguretat del trànsit.
- Cal que conegui els riscos del foc i l'electricitat i la manera d'evitar-los (plans d'evacuació).
- Cal evitar que jugui a jocs perillosos (dards, petards, etc.).

Cada any, a Catalunya, milers de nens i nenes sofreixen accidents, produint-se lesions de diversa gravetat. Així mateix, els accidents són la primera causa de mort en els infants, a partir d'un any d'edat.

Malgrat que gran part de les lesions no tenen conseqüències tan greus, cal que els pares i els altres adults que tenen cura dels nens estiguin suficientment informats dels principals riscos d'accident infantil i de les circumstàncies que els afavoreixen.

Per aquesta raó, el Departament de Sanitat i Seguretat Social posa a la vostra disposició aquest breu recordatori de normes de prevenció, agrupades segons els riscos més freqüents a cada edat infantil.

En néixer, els nens són éssers indefensos que depenen totalment dels adults. A poc a poc, en l'adquisició i l'aprenentatge dels hàbits i funcions que els faran més autònoms, caldrà que aprenguin a reconèixer els perills i a actuar de la forma més adequada per evitar-los.

El vostre pediatra us pot ampliar la informació o bé resoldre els petits problemes que aquest calendari, donat el seu caràcter de recordatori, no pot detallar.

En tot cas, l'ampliació d'aquests consells és prou fàcil i constitueix una condició fonamental per a la protecció dels infants. ●

(*) *Extracte del fullletó "Els accidents infantils són un greu perill. Eviteu-los", editat pel Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya.*

La nostra generació

Els de certa edat no sé fins a quin punt podem admetre com a fiable la frase de “*qualsevol temps passat fou millor*”. Aquesta dita ha estat de tal manera manipulada que ofusca la percepció pensant en la gent de la nostra generació.

Les emocions, els riscos, els temors, se'ns precipiten sense necessitat de buscar-los. La qüestió rau en el fet que poques persones hagin tingut més sorpreses, més trasbalsos que nosaltres a conseqüència, sovint, de grans o petites mesquineses, atades per causes alienes a la nostra voluntat. Desgavells locals, nacionals i mundials ajudaren que moltes coses trontollessin en el nostre esdevenir i conseqüentment en el nostre país. Arrossegàrem com un llast l'ensulsiada provocada per la guerra civil. Els esdeveniments de la conflagració i de la postguerra agafaren un caire rocambolesc. Les lluïssors dels estels semblava que s'havien esmorteït per a nosaltres. La repressió dels insurrectes que guanyaren la contesa fou excessiva, manifestant la seva tírria pels vençuts i provocant amb la seva parafrènia ombres perilloses de basarda a molta gent vinculada de prop o de lluny a certes idees. Sense tenir-hi art ni part, vàrem patir més del que calia. Normalment llambregàvem un paisatge dantesco, amb fàbriques, tallers, famílies i pobles destruïts i empobrits, fent que creïessin males herbes. Algunes situacions havien aixecat polseguera. Ambient enrarit, subsistència precària i problemàtica. Mal vestits i mal alimentats. El menjar escassejava. Una opinió pública voluble i esporuguida patint un mar d'infortunis i frustracions. Opressió en totes les vessants: política, religiosa, sentimental, lingüística i ètica. Envoltats de gent silenciosa i malcarada, aclaparada pel menyspreu acumulat i per les mancances de tota mena i condició. Sovintejats amb un clima de difícil tolerància vers les actituds que no s'ajustaven a les normes imperants, enmig de les vacil·lacions d'un llarg procés de pau. Costava assolir l'ambient del canvi amb un poder desafiant carregat de paraules vanes que sovint ens relliscaven. Era esgarriós veure la falta de solidaritat i ponderació, amb missatges irrelevantes mancats de criteri i sensibilitat. Hem estat molts anys acotant el cap, envoltats de persones ressentides sòrdidament, entrelluint coses anòmales o irregulars. I de tot plegat se'n deriva un estrany sentiment d'impotència i de frustració, que sacsejaven els cercles més inquietos del nostre petit món. No gosàvem fer res per no comprometre'ns. Viure en un esquema únic feia que la gent es plantegés uns interrogants justificables. En major o menor mesura, patíem de la migradesa informativa. No teníem dret de refusar determinades pràctiques gens adients a la normal forma de convivència. Corríem el risc d'augmentar els estols de marginalitat que malauradament cada vegada eren més estesos, preocupats per l'opressió creixent. Moltes de les nostres famílies no tenien el mínim per viure, desfetes per l'absència de recursos econòmics, i

entroncats pels problemes quotidians propis de la gent humil. Per a elles i per a nosaltres era una tasca difícil de resoldre a curt termini. Entre els joves de la nostra formada també hi havia eixelebrats i esbojarrats, però en general no érem somi-atruïtes, al contrari, preteníem ser el màxim exponent d'una joventut sana, però ens colpejàvem amb tota mena de fantasies i recels, suscitant un incert futur amb una visió ombrívola. Hem estat una generació tancada en la concentració de l'emudiment pel temor latent de fer quelcom punible. Feia l'efecte que estàvem fets per aguantar les ires dels altres. No obstant això, tot i estar sovint amb l'ai al cor, mantinguérem l'amistat entre els companys, prescindint d'ideologies i de tendències, érem indiferents a la seva interna forma de pensar.

Com tot ésser humà, ara creiem que en tot cas mereixíem batejar amb una sensació més optimista del que respiràvem. Ben mirat, els anys els quals ens han correspost viure són com un frau que no trobem gens lògic. Costa oblidar fets i situacions que ens desvetllen angúnies físiques i psíquiques, amb humiliacions i circumstàncies absurdes, sense que aparentment ningú no s'esquincés les vestidures.

Amb aquesta societat que grinyolava, volíem avançar de forma inexorable en el procés de pacificació per poder afrontar el desenvolupament que algun dia havia d'arribar, i amb l'esperança que en podríem treure profit.

Malgrat que la calúnnia té un gran poder de desmoralització, desitjàvem assolir (encara que amb minses possibilitats) un lloc de prioritat en la societat que ens podia reservar el destí i que en certa manera albiràvem en l'horitzó. Poder abastar les llibertats dels altres països, tenir dret a unes creences diferents, més o menys bones, però divergents i plurals, sense fomentar el fanatisme, ja que totes les masses piquen...

És possible que hagin existit persones que propugnessin amb molta intransigència el principi de tolerància, però que en arribar a la cimera no s'hagin recordat mai més dels temes que entroncaren el seu passat.

La nostra generació ha estat la gran perjudicada. Ho ha perdut tot: estudis, adolescència, joventut i maduresa, per arribar a la vellesa sense gaire recursos després de treballar fortament durant moltíssimes hores al dia durant molts anys. És a dir, hem tingut una de les pitjors tongades de la història catalana.

No obstant això, totes les malastrugances, tots els inconvenients, totes les penúries i mancances de la nostra dissortada promoció, ara admetem amb resignació que també ha valgut la pena viure-les o suportar-les, malgrat que el cost final ha superat amb escreix les previsions més optimistes. ●

Pere Motjer

Meravelles del món: la Serra Nevada de Santa Marta

Sense pecar d'exageració, no hi ha dubte que la Serra Nevada de Santa Marta és una de les autèntiques meravelles que ens pot oferir el nostre món. Els historiadors i els afeccionats al tema han escrit piles de llibres que relaten la seva incomparable bellesa; la rica història dels seus pobladors, que són els mateixos de fa milers d'anys; la vegetació natural i una fauna molt variada que viu des de les terres tropicals, a la vora del mar fins als cims nevats de la serra.

Per començar, no existeix en cap altre indret del món una muntanya que toqui el mar, en aquest cas el Carib, i amb una alçada de 5.750 metres, amb uns bellíssims cims nevats, que es veuen des de molt lluny mar endins i que semblen tocar el cel, amb una vista espectacular. Sols una curta distància separa la vegetació tropical del Carib, amb temperatures que pugen sovint a més de 35 graus, de la regió més alta i coberta de neu amb temperatures de 25 o més graus sota zero. Sobre el terreny, aquest canvi també es veu i es palpa amb la transformació gradual de la vegetació, la vida animal i la dels éssers humans amb vida i costums que s'adapten a la situació geogràfica.

En la part més baixa, i enmig d'una vegetació exuberant, hi viu encara una varietat increïble d'animals salvatges. Lluïres com el vent i el sol, però malauradament cada vegada més perseguits pels caçadors malgrat que teòricament gaudeixen de la protecció legal de l'Estat. Aquesta fauna es conserva, encara avui, molt abundant. Entre les espècies més importants es troben tigres, pumes, armadillos, senglars americans, esqui-

rols i tot un estol que seria molt llarg recordar. Els llocs més baixos estan plens de llacs i rius poblats de cocodrils i, en gran abundància, d'una espècie més petita que du el nom de "babilla", molt perseguida per la pell, i d'una quantitat extraordinària de serps de tota mena que van des de les més grans, generalment inofensives i algunes casolanes, fins a les petites com les cascavell i coral, que amb una fiblada ja no dona temps ni de pujar al llit.

Les aus són una altra meravella d'aquesta terra privilegiada i es poden comptar per milions en les terres calentes. N'hi ha de tots els colors i grandàries, com el lloro simpàtic i xerraire i, més amunt, les àligues i el majestuós còndor dels Andes, per cert, cada dia més escàs a causa dels caçadors furtius i la pol·lució que poc a poc arriba a tot arreu.

El més interessant d'aquesta Serra Nevada és la història i l'origen dels seus pobladors, autèntics americans que hi viuen des de fa milers d'anys. Quan es parla dels indígenes -o indis- que viuen en la Serra Nevada, sempre se'ls dona el nom de Tairona, que és la denominació general, però de fet estan repar-

tits en diversos grups i tribus, establertes en diferents nivells d'alçada fins als 3.000 metres. Els nuclis més importants són els Koguis, Ijkas i Samkas. Amb alguna variació, el llenguatge Tairona és més o menys el mateix que parlen totes les agrupacions indígenes que poblen Colòmbia, Veneçuela i Equador. La cultura i costums també són semblants i es pot dir que a l'arribada dels espanyols ja eren nacions o estats en via de formació.

El poder polític, econòmic i religiós estava, i ho segueix estant, format per una mena de piràmide al capdamunt de la qual hi ha qui mana, generalment el sacerdot més important anomenat "Naoma".

L'organització urbana estava repartida en nuclis urbans amb poblacions nombroses, i la construcció dels pobles, monuments, camins i terrenys de cultiu permeten constatar que ja coneixien tecnologies força avançades. Això es pot comprovar també per la bona traça que tenien en la fabricació d'eines, llosa, plats, olles i molt especialment l'escultura representativa d'objectes i figures de gran bellesa i expressió. Els treballs en pedra i metalls com l'or varen despertar tot seguit l'enveja i la cobdícia dels conqueridors, que s'ho varen embutxacar tot.

Les cerimònies que han pogut reconstruir els historiadors mostren una cultura molt desenvolupada i un gran concepte de l'esperit i de l'univers. Dins de la cultura tairona, els Koguis foren els creadors i els inspiradors més importants dels costums, tradicions i creences religioses.

La conquesta espanyola fou el gran desastre per a tota aquesta gent, ja que a més d'ocupar les seves terres i saquejar les seves riqueses, els obligaren per força a respectar i obeir la seva autoritat i a adoptar la religió catòlica. El mal tracte i la imposició forçosa foren la Llei de cada dia, acompanyat de l'abús d'autoritat i el nul respecte d'aquestes persones com a éssers humans. El 1498 la costa americana fou vista per primera vegada pel descobridor Alonso de Ojeda i els seus homes, però el que més directament va contribuir a l'ocupació de les terres fou l'oficial reial Rodrigo de Bastidas.

Els indis, ingenus i confiats, canviaven peces d'or molt valuoses per miralls i vidres de colors de fireta, de ben escàs valor econòmic.

Naturalment que no va mancar tot seguit la presència dels pirates protegits pels regnes d'Anglaterra i França, amb la missió de saquejar els vaixells espanyols que tornaven a casa carregats d'or i altres riqueses, i a la vegada tractar de posar els peus en terres americanes. Aquests pirates treballaven en part pel seu compte, com fou el cas del cèlebre Morgan Drake i molts altres, i és molt divertit i interessant llegir les històries i llegendes que ens han deixat. El fet curiós és que els espanyols varen tardar encara molts anys a adonar-se que la Serra Nevada de Santa Marta i la regió del Carib que acabaven de trepitjar no era res més que el començament de tot un continent ple de vida, amb societats indígenes mil·lenàries i amb una abundància de riqueses naturals inimaginables.

Sortosament, i malgrat la persecució ferotge que han sofert en aquests darrers segles, el conjunt de pobles tairones de la Serra Nevada de Santa Marta encara es conserva viu i actiu gràcies a la seva pròpia voluntat i a la indiferència de les autoritats. ●

Pere Jané i Puig
Bogotà (Colòmbia)

Breu història de la llengua catalana

La llengua catalana ha constituït i constitueix un dels baluards més preuats de la nostra cultura. Com a llengua romànica és una de les que ha conservat més llatinismes. Però, en realitat, quin origen té? Quines són exactament les influències que ha rebut d'altres llengües? Ara ho veurem...

Orígens

El català, de tots és sabut, és una llengua filla del llatí, derivada d'aquest, que fou dut per la conquesta romana a la península. Fruit d'una romanització intensa s'imposà el llatí a les nostres terres. Però el veritable focus llatinitzador és en realitat al segle IV amb la difusió del cristianisme, ja que, per sobre de tot, el llatí esdevindrà amb el pas del temps la llengua de la litúrgia.

El llatí tardà, doncs, va ser el que arrelà i el que donà lloc a la llengua de Catalunya. En tenim constància a inscripcions, fonts literàries, textos cristians i a tractats gramaticals com el famós "Appendix Probi".

I abans de la conquesta romana, què es parlava a Catalunya i a la península? De fet, no està massa clar. Hom parla de l'herència dels celtas i grecs, però tot sembla indicar que la seva aportació no fou massa important. Es creu, per contra, que el substrat ibero-basc és més significatiu. Sobretot el basc, que influencià molt a la zona del Pallars. Paraules que ens deixaren van ser per exemple: Esquerra, quer, carbassa, gerd, xarrupar, etc.

Aquell llatí que ens deixaren els romans anà evolucionant d'una manera pròpia a Catalunya, com a les altres terres llatinitzades. L'evolució de l'idioma arribà a tal punt que el llatí es va veure vulgaritzat; el poble se l'havia fet totalment seu.

Del segle V al XII les llengües romàniques es van formant, desviant-se així del llatí de Roma. Amb la conquesta àrab del segle VIII s'esquinça una mica la cultura llatina, aquesta es veu disgregada. Els àrabs aportaran també un gran nombre de mots al català, són arabismes: cotó, carxofa, garrofa, cascall, baldufa, xarop, rambla, barnús, sarró, flasada, garbí, xaloc, sucre, quitrà, arracades...; en fi, un ampli vocabulari. A València donaren nom a poblacions: Benicarló, Benidorm, Benissanet...

Amb la conquesta de Carlemany al segle IX s'obre una nova etapa lingüística. L'emperador franc d'origen germànic s'havia proposat fer renéixer l'antiga esplendor de l'imperi romà, amb la creació del Sacre Imperi Romano-Germànic. Aquest projecte regeneracionista passava per retornar al llatí l'antic esplendor, ara perdut. Consistia a reformar el llatí, depurant-lo de vulgarismes. D'aquesta manera, els parlants d'aquell llatí més vulgar prengueren consciència que la seva llengua (o allò que parlaven) diferia bastant de l'autèntic llatí. Havia mort la llengua llatina, i per contraposició havien

nascut les llengües llatines (les parlades), com la catalana. Ara el llatí s'aprendria a les escoles catedralícies.

No és fins al segle XII quan trobem els primers indicis de català escrit. Són els famosos sermons coneguts amb el nom de "Les Homilies d'Organyà".

De totes maneres, el català continuarà essent durant molt temps una llengua de segona categoria. Si bé la trobem utilitzada en textos jurídics, crònics i en l'àmbit comercial, les llengües cultes per excel·lència seran el provençal i el llatí.

Els francs de Carlemany van aportar sobretot una rica onomàstica a la nostra llengua; són germanismes noms com: Roger, Bernat, Guillem, Robert i Ramon. Però també ens deixaren mots com: blau, robar, ric, sabó, blanc, orgull, fresc. A la Baixa Edat Mitjana apareixen nous corrents espiritualistes que s'enfronten a l'Església de Roma. Són el valdisme i el ceterisme. En aquest enfrontament reivindiquen les llengües vulgars enfront la homogeneïtzació lingüística de la Cúria.

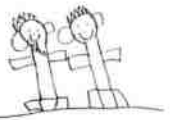
Expansió

El català s'expandí per conquesta de la Corona d'Aragó primerament a les Illes Balears i a València. Però també a Sicília, on deixà nombrosos catalanismes, com caravazza, cemmeneia o ngargiola. Bàsicament, en totes les conquestes el català va ser una llengua administrativa.

Als Ducats d'Atenes i Neopàtria (a Grècia), al segle XIII, el català rebé influències més que no pas n'aportà. Els mots que adoptà del grec són bàsicament els que fan referència al mar. Però sense cap mena de dubte, on el català s'expandí amb força va ser a l'illa de Sardenya. Un gran nombre de catalans emigraren a aquesta terra. La ciutat de Callari fou l'exponent d'aquesta conquesta a nivell lingüístic. Catalanismes que els arribaren són per exemple: fusteri, sabateri, ferri; així com nombrosos noms de peixos: surellu, korballu; i també paraules del camp de la religió.

El català havia servit d'element cohesionador d'un territori, el de la Corona d'Aragó. Servirà així de clar identificador nacional. La cancelleria reial, al seu torn, col·laborà en la difusió de la llengua utilitzant-la a nivell administratiu; el més clar exponent d'aquesta tasca la trobem en Bernat Metge. Altres figures que dignificaren el català foren el mallorquí Ramon Llull -que creà molts neologismes- i Arnau de Vilanova. Al segle XV Ausiàs March ens aporta per primera vegada poesia catalana.

Però ja en aquest segle s'esdevé un cert trencament

d'aquesta il·lustració. De la mà d'una nova dinastia, la castellana, pren força l'Humanisme; i amb ell l'antiga glòria del llatí. S'imposen al Principat les institucions castellanques, erosionant inevitablement la llengua i malmetent aquesta incipient projecció cultural. El camí iniciat espontàniament al segle IV d.C., que havia dut atzarosament a la creació d'una llengua, es veu deturat. A partir d'ara, a nivell administratiu i estatal la llengua minvarà; però no la parla. El poble català mantindrà en el seu llenguatge habitual l'essència del seu propi caràcter. La llengua s'esfondrarà i revifarà en diferents èpoques, però continuarà estant viva, com a element dinamitzador de la nostra societat. Perquè, en definitiva, les llengües no deixen de ser construccions històriques i elements canviants d'aquesta. ●

Roser Martínez i Casadevall

Reflexions en veu alta

Penso que, avui en dia, una de les necessitats bàsiques per a qualsevol persona és l'amor. Ningú no pot viure sense. Quan dic amor vull dir connexió, comprensió, solidaritat, tendresa, reconeixement i tants altres qualificatius que poden fer que una persona se senti estimada.

De vegades, ens fa por de deixar entreveure el que sentim i no ens n'adonem del bé que podríem fer. Amb l'amor no calen paraules. Qualsevol persona hi respon, per molt ingrat que sembli o per molt ferit que estigui.

El problema és que moltes vegades no estem prou disposats a fer sentir aquest gran potencial que tots tenim. Procurem, doncs, fer-nos solidaris en un món que tant ho necessita. Costa, és veritat, però si ens hi fem una mica, no tardarem a comprovar que és tan enriquidor i satisfactori per al que rep com per al que dona. Pensem-hi! ●

Carme Pujolràs Boix

Facis el que facis...

Sabeu aquella faula d'un bon home que anava amb un vailet i un ruc i que fes el que fes, anés com anés, tothom el criticava. Bé doncs! a grans trets ve a ser més o menys així: Un home i un vailet anaven tots dos a cavall d'un ruc i alguns, en veure'ls passar, comentaven: Quina poca consciència, mireu aquells dos! ells a cavall i mentrestant el ruc que treballa, pobre bèstia! haver d'aguantar tant de pes al damunt, sembla mentida! Davant d'aquests comentaris, l'home va baixar del ruc i llavors sentí alguna veu que deia: Mira! aquest vailet muntat ben tranquil·lament damunt del ruc i el pobre home a peu, ja li trauria la son jo! on s'ha vist tal desvergonyiment! Mira noi -va dir l'home al vailet- potser caldrà que ens anem tornant, anant a cavall una estona cadascun, ara hi aniré un xic jo; però tampoc no va funcionar, ja que, llavors, la gent deia, mira aquest ganàpia, ell còmodament a cavall i el pobre vailet que camini, quines penques! Se n'hauria de donar vergonya! El bon home, ben enfadat, pensant trobar-hi la solució, va dir: S'ha acabat! Des d'ara anirem tots dos a peu i d'aquesta manera evitarem les crítiques i murmuracions. Però, ah manyacs!, s'equivocà novament, llavors la gent se'ls en reia dient: Són mes burros ells que el propi ruc, mira que anar a peu podent anar a cavall. Amb aquesta faula, que no té cap mena de pèrdua, queda molt clar que, facis el que facis, per més bé que ho vulguis fer, sempre hi haurà qui ho trobarà malament i ho criticarà.

Pensareu a què ve tot aquest preàmbul. Senzillament! és la manifestació que aquesta faula és tan real com la vida mateixa: a ben segur algun o alguna dels que m'esteu llegint, en alguna ocasió, potser, us haureu trobat amb quelcom semblant. A un bon amic meu, fa ben poc, li ha passat un cas que m'hi ha fet pensar molt, i és el que dona peu al present escrit. Us el vull explicar, perquè si un dia li passa a algun de vosaltres no us agafi desprevinguts. És el següent:

Després de quaranta-sis anys de vida laboral, els quaranta-quatre darrers a la mateixa empresa, i si m'ho permeteu, humilment, jo diria que viscuts bastant intensament, dedi-

cant-hi moltes hores cada dia, en complir els seixanta anys -tenint en compte que va començar a treballar als catorze- podent optar per jubilar-se als seixanta, després de pensar-s'hi molt i de comentar-ho a bastament amb la seva esposa, van decidir d'acollir-s'hi. La seva reflexió fou la següent: Dels quatre fills que tenen, tres ja són ben autònoms i el darrer comença a ser-ho, a casa seva porten una vida molt normal, sense cap excés, l'única ambició que els mou és la de poder tenir salut i tranquil·litat d'esperit, per consegüent, varen dir-se, amb la pensió de la Seguretat Social -tot i que després d'haver cotitzat tants anys li quedarà retallada al 80% per sempre més- complementada amb un règim privat de previsió, que tenia a l'empresa on treballava, i algun estalvi que havien anat fent, en tenien prou per viure dignament, no aspiraven a més.

Ara, en ésser l'amo del seu temps, la qual cosa -diu- no té preu, pot dedicar-se a aquelles afeccions que, al decurs de la seva vida laboral, li calgué dosificar -ben especialment la d'escriure- i a la col·laboració en alguna activitat, a part, per descomptat, de disposar de més temps per a la família, recuperant el temps que els havia escatimat.

Tot això era molt bonic, però... ah renoi! sempre hi ha el però, com l'home d'aquella faula, s'ha fet un tip de donar explicacions, responent a un munt d'interrogants i fins a alguna crítica, com si hagués fet una mena de mal fet. Seguidament n'esmento algunes:

- Com és que no has esperat als seixanta-cinc anys? Encara ets molt jove! Que et passa quelcom? (*És com dir-li: Tan malament hi estaves a la feina, que t'has jubilat abans d'hora! -no entenen res de la pel·lícula-*).
- Tu rai! que t'has pogut jubilar als seixanta anys, jo també voldria fer-ho, però no he tingut tanta sort com tu, de poder treballar a una empresa tan generosa com la teva! (*Bé! Tothom se sap les seves coses, pensa ell*).
- Podies haver esperat dos o tres anys més, així la Seguretat Social no et descomptaria un percentatge tan alt! Els fas un regal! (*Què no pateixin tant*).
- Ja m'explicaràs què faràs ara! t'avorriràs i et rovellaràs! Ja t'ho has pensat bé això?
- Quina cara de satisfacció que fas, es coneix que no fots res! (*Què saben ells què fa o què no fa*).
- Jo conec en daixonesses que es va jubilar i va agafar una depressió. Ah! i un altre que al cap de ben poc es va morir. I un que... (*Li ho diuen per animar-lo, sabeu!*).
- Punyetero! deu ser bonic això de no fer res! (*Com si s'estigués mà sobre mà*).
- Ja em sembla bé que t'hagis jubilat! però... l'Estat ho hauria de prohibir. És una despesa molt forta i ens perjudica a tots. (*Com si després d'haver cotitzat quaranta-sis anys i cobrar sempre més un 80%, no hagués contribuït prou*).
- Com podem anar bé al país amb jubilats tan joves! (*Talment que tinguis la culpa de què les coses no vagin tan bé com ens volen fer creure els polítics, pensa ell*).
- Se't deu fer molt llarg el dia, sense fer res? (*Deuen voler dir que ells potser sí no farien res, diu*).
- Ara a llevar-te tard, a llegir el diari, tot prenent el sol i a passar-ho bé, eh noi? (*Li volen molt mal, o no?*).
- Ja m'explicaràs què faràs ara? El dia és molt llarg, com les

ompliràs les hores? (*Què n'han de fer?*).

- A què et dediques? Com mates el temps? A veure, digues! què fas? (*Gairebé com si fos un interrogatori policial*).
- On va aquest vell? (*Fotent-se'n d'ell perquè s'ha jubilat*).
- Etc. etc...

És a dir, una majoria de la gent que l'interpel·la, conscientment o no, ho fa més amb una mena de caire negatiu, que no pas positiu, que el deixa amb el cor un xic trasbalsat, pensant, fins i tot, quin mal pot haver fet. No n'ha trobat massa -tret d'aquells més amics i que el coneixen bé- que d'entrada li diguin: *Que ha pres una decisió encertada i que ells farien el mateix. Que a part del treball, amb el qual ja ha complert prou bé durant el decurs d'un bon grapat d'anys, hi ha altres coses que poden omplir-lo tant o més. Que la Seguretat Social ja s'ha nodrit prou de la seva perllongada aportació, més tenint en compte el percentatge que li resten. Que un cop alliberat de l'obligació diària, a part de dedicar més estones a les afeccions que li havien quedat ajornades i a la família, podrà esmerçar-ne una part a fer algun servei per a la col·lectivitat -de manera altruista i voluntària- cosa que fins ara no li era possible. I que la vida són quatre dies i cal aprofitar-la quan es pot, ja que la jubilació hauria de ser per gaudir-la quan hom encara té delit i il·lusions, perquè encara està en plenitud de facultats, i no quan, com es diu vulgarment, ja no s'aguanta els pets. Etc.*

Malgrat tot, ha arribat un moment en què ha dit prou! gràcies a Déu! té la consciència molt tranquil·la de no haver perjudicat a ningú i, mentre tingui salut, no li manquen ganes i il·lusió de fer coses, per consegüent, doncs, que diguin el que vulguin, com diu aquella dita tan nostra: "*De Déu digueren i era un bon home*". Ha arribat a la conclusió que, facis el que facis, no està mai bé per a tothom, per consegüent, si els altres tenen dret a pensar i dir el que vulguin, ell també -diuen té per fer allò que, honradament, considera el millor.

Finalment, sabeu què és el que hagués passat -penso josi hagués pres la decisió de no acollir-se a la jubilació, doncs que alguns d'aquells que ara semblen criticar-lo, per haver-ho fet, dirien: *Mira que n'és de gamarús, es podia jubilar i ha preferit continuar, ja m'explicaràs!*

Bé! sigui com sigui, no hi veieu una gran similitud amb aquella faula? Jo penso que sí, que molta.

Ja per acabar, amb relació al tema que ens ocupa, hi afegeixo un curt i senzill poema, que he escrit al respecte: ●

Facis el que facis...

*No cal pas deixar-se impressionar
per allò que pugui dir la gent,
quan hom no té res per amagar
i pot dormir ben tranquil·lament.
Facis el que facis, tant li fa,
criticar és un esport molt corrent;
és quelcom que no es pot evitar
i tard o d'hora tots hi caiem!*

El Sistema Braille: una via que il·lumina el coneixement

El Sistema Braille és el codi de lectura i escriptura per excel·lència de les persones cegues o amb deficiències visuals greus. Actualment, aquest sistema és alternat amb l'anomenat "llibre parlat", és a dir, llibres gravats en cinta casset a través d'un procediment de màxim aprofitament d'una cinta (una casset de 90 minuts pot arribar a durar 6 hores) i gràcies a la lectura professional de persones dedicades a aquesta tasca. D'altra banda, les persones afiliades a l'ONCE, però que mantenen una resta visual aprofitable (sempre menor al 10% de visió), també fan servir estris com ulleres especials, lupes o petits telescopis que els permet de llegir la lletra convencional impresa en tinta. També existeixen els llibres informatitzats que poden ser llegits en el mateix sistema Braille o mitjançant una veu sintetitzada, dispositius especials que es poden incorporar als ordinadors. No obstant això, els puntets del Braille són els que més autonomia aporten a les persones amb problemàtiques visuals greus, sobretot quan aquest codi de lecto-escriptura és après de petit, quan la sensibilitat tàctil dels dits està en el seu millor moment psicobiològic i d'adaptabilitat física.

El seu inventor, Lluís Braille (1809-1852), va donar als cecs, amb l'alfabet que porta el seu nom, la clau per poder-se desenvolupar com a persones normals amb accés al coneixement. La seva obra el va convertir en un dels grans del segle XIX que ha perdurat i perdurarà en el temps, tot donant, alhora, un exemple de superació, encoratjament i estímulo a totes les persones amb discapacitat visual. Al petit poble de Coupvray, als afores de París, ningú no podia imaginar que el fill del baster acabaria donant nom a un dels seus carrers, amb un monument a la seva plaça major i essent enterrat, al final de la seva vida terrenal, al Panteó de la capital francesa, l'honor més gran per a un ciutadà d'aquest país.

Lluís Braille era el petit de quatre germans, un noi despert, simpàtic i que queia bé a tothom. Un dia, jugant amb les eines del seu pare, patí un greu accident que li va provocar de forma progressiva una ceguesa irreversible als cinc anys. En aquella època, inicis del segle XIX, les persones cegues eren considerades com a retardades mentals i es pensava que el millor per a elles era recloure-les en uns internats per evitar que prenguessin mal. I com sovint passa, existien també les diferències injustes: només els cecs fills de rics podien accedir a una de les poques escoles especialitzades que hi havia a França. Però aquest no era el cas d'en Lluís Braille; malgrat tot, el seu pare va aconseguir que pogués anar al col·legi del poble amb els altres nens, cosa que en aquell temps era impensable. Podríem dir, doncs, que també va ser l'iniciador de la integració escolar.

El fet que a Braille li manqués el sentit de la vista va incentivar el ràpid desenvolupament i agudització de la resta de sentits, la qual cosa va possibilitar que es fes una perfecta idea del seu entorn: sabia de qui era el carro que passava pel soroll de les rodes, de qui era el gos pel seu lladruc, es coneixia l'escola i el poble, la gent i els seus amics per la

veu, ajudava al seu pare al taller i a la seva mare en les feines de la casa, etc. Tot això va motivar que, sorprenentment per a la gent de l'època, Lluís Braille destaqués com a alumne avantatjat a l'escola del poble i el mestre i el rector es van preocupar d'ell fins aconseguir que un noble ric, sensible a les necessitats socials del moment, concedís a Braille una beca per pagar-se els estudis en una escola específica per a cecs a París. Hi va anar als 10 anys i com abans, va destacar de seguida en activitats musicals, de geometria, àlgebra, geografia i moltes altres matèries i oficis artesans; així, la formació que anava assolint era molt més àmplia que la que li haguessin pogut donar en la seva població natal. Braille va seguir mantenint contactes freqüents amb la família i els seus amics del poble, però part de la seva vida, primer com a estudiant i després com a professor, la va passar a la institució on va ingressar als 10 anys. El nen, de tarannà dolç i espiritual, s'havia anat convertint en un líder humà, just i generós per als seus alumnes també cecs. Però, com va succeir tot això?

L'any 1821, quan Lluís Braille tenia 12 anys, un oficial d'artilleria americà de nom Charles Barbier va anar a la institució parisenca de cecs per tal d'exposar un mètode de comunicació que ell havia ideat per als seus soldats en la foscor de la nit. Val a dir que fins aleshores, els estudiants cecs podien llegir textos amb les lletres convencionals en relleu, però no les podien escriure. El mètode de Barbier es basava en un sistema de punts i ratlles que simbolitzaven sons i paraules bàsiques. En Lluís Braille va aprendre ràpidament aquest llenguatge i va parlar amablement amb el Sr. Barbier per fer-li entendre que, allò que els ensenyava, era important, però tenia moltes mancances, com ara no poder escriure números, ni accents, ni signes ortogràfics o matemàtics, etc. Era massa complex i alhora incomplet. Però

Charles Barbier es va tancar en banda: com podien demanar més uns nens cecs que fins ara no podien ni escriure?

Braille, davant d'aquesta negativa, va preferir treballar en solitari i aprofitant les vacances d'estiu d'aquell mateix any, va explicar al seu pare un disseny que mentalment havia ideat d'una tauleta, un punxó i una reixeta que permetria fer puntets en un paper. El seu pare va fabricar l'enginy en el seu taller amb l'ajut del mateix Lluís. Tota la gent del poble al·lucina aquell estiu veient al jove de 13 anys fent puntets en un paper; però ningú no s'imaginava el que en la ment de Braille s'estava gestant.

Lluís Braille sempre va reconèixer les influències de Barbier, però era conscient que el punt s'adapta molt millor a la sensibilitat tàctil del dit que no pas les ratlles de Barbier i per això, va idear el seu propi alfabet amb diferents combinacions de punts.

Quan va tornar a l'inici del curs a l'escola havia fet els tretze anys, va exposar al seu director el treball realitzat al llarg de l'estiu, el seu alfabet perquè les persones cegues poguessin llegir i escriure. Era fantàstic. El van posar a prova entre tots els alumnes i funcionava d'allò més bé. Ràpidament s'estengué per tota França i es començaven a editar, encara que de forma rudimentària, els primers escrits i llibres en sistema Braille. Posteriorment, el va completar amb la signografia científica i musical. I, d'aquesta manera, va ser reconegut com a professor a la seva escola i seguí lluitant per anar divulgant el seu gran invent. Quan ja feia 26 anys de la seva mort, la comunitat internacional va acceptar l'alfabet Braille com el millor sistema de lecto-escriptura per a persones cegues. Malgrat els seus orígens, és just afegir que l'alfabet Braille és mèrit exclusiu del seu inventor; queda massa lluny del sistema Barbier per trobar-hi relacions.

El sistema Braille està format per signes que són el resultat de diferents combinacions d'un nombre variable de punts que deriven de l'anomenat "signe generador", el qual està

format per dues fileres verticals de tres punts cadascuna. Aquests punts es numeren de l'1 al 6 de manera que els tres punts de la filera esquerra, de dalt a baix, són els punts 1, 2 i 3 respectivament; igualment, els de la filera de la dreta i de dalt a baix, són els punts 4, 5 i 6. Així, per exemple, la lletra "a" és el punt 1 (el superior esquerre en el signe generador); la lletra "b" està formada pels punts 1 i 2; la "c" pels punts 1 i 4; la "d" pels punts 1, 4 i 5. I així, arribem a formar totes les lletres, signes de puntuació, accents, signes matemàtics i científics en general i els signes musicals. En definitiva, que qualsevol signe en "tinta" té el seu equivalent en Braille. En algunes ocasions (lletres majúscules, números, signes nous d'avui,...), un caràcter en tinta equival a dos caràcters en Braille.

A l'actualitat, el sistema Braille està considerat mundialment com el millor sistema lecto-escriptor per a les persones cegues i la seva utilització és majoritària i recomanable. Evidentment que la tecnologia d'avui ha superat en escriure aquella primera tauleta amb punxó, però val a dir que tots els nous dispositius informàtics i tecnològics que van apareixent destinats als cecs, adapten el seu funcionament al sistema Braille original, la qual cosa ens dóna idea de la seva vigència i del talent amb què va ser ideat.

Lluís Braille ens va deixar als 43 anys d'edat, però ens va demostrar que a la vida, si se sap aprofitar, es poden fer coses

molt importants en poc temps. Serveixi, doncs, aquest article, com a símbol d'agraïment a Lluís Braille per la seva obra, ja que com a persona cega que sóc, i com a tants d'altres, el seu sistema m'ha permès poder realitzar tots els meus estudis, llegir molt, escriure aquest treball que esteu llegint (fet amb un ordinador portàtil Braille que es connecta a un altre ordinador convencional per imprimir el text en tinta) i, en definitiva, integrar-me a la societat on tots vivim. ●

Miquel-Albert Soler Martí

PROCEDIMENT D'ESCRITURA BRAILLE

Lletres i signes de puntuació

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
k	l	m	n	o	p	q	r	s	t
u	v	x	y	z	ç	é	à	ê	ù
â	ê	î	ô	û	ë	ï	ü	æ	w
Apostrophe o abteviacion	i	ò	ó	ç	é	à	ê	ù	Numerical
Majúscula									

Xifres i signes matemàtics

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
+	-	×	÷	%	—	√	∞	e	γ

Els punts gruixuts representen els caràcters en relleu, els petits serveixen per indicar la posició relativa dels gruixuts en cada grup de sis.

Educar en la diversitat

Tots som conscients que la societat és plural, que no hi ha dues persones iguals en tot el món. Cadascú entén, pensa i actua de manera diferent i les raons són molt diverses. En l'àmbit educatiu aquest fet és molt remarcable, ja que procurem ensenyar un munt de coses a un grup de persones que s'estan formant i que cadascuna d'elles ho capta a la seva manera. Hem d'educar els infants per la tolerància, la convivència i hem de transmetre els coneixements tenint en compte les diferències personals. Aquí és on s'observen les capacitats dels educadors.

De fet, fins fa poc temps, en l'àmbit educatiu no es tenien en compte les diferències personals, hi havia uns coneixements que s'havien de transmetre a tots per igual, independentment del tipus de persona que els rebés, de les seves qualitats personals, interessos i capacitats. Pressuposàvem que tots enteníem les coses de la mateixa manera. Sortosament, d'uns anys cap aquí, ens adonem que cadascú té el seu ritme, procés i capacitats d'aprenentatge. Això suposa més feina per al/la mestre/a, però també suposa facilitar el procés que fa l'alumne. Per exemple, quan un nen aprèn a llegir, pot ser que respongui millor a les imatges, paraules senceres i faria un procés global, o, contràriament, pot respondre més a sons, lligant-los entre ells i faria un procés analític. Cadascú disposa innatament d'un tipus d'intel·ligència, més pràctica, més analítica, més global, musical o artística. Això sí que no ho podem canviar i és determinant.

Una vegada hem vist que tots els nens són diferents, ens cal actuar potenciant les singularitats i compensant les desigualtats, i això només s'aconseguirà en el marc d'una escola en la qual considerem la diversitat com a un fet enriquidor, en definitiva, una escola inclusiva on realment es tingui en compte tothom. A les aules s'ha de personalitzar l'ensenyament-aprenentatge, s'han d'adequar els currículums, s'han d'ensenyar recursos, tècniques, estratègies de treball, habilitats socials... que els facin augmentar el seu grau d'autonomia. Per millorar el procés d'ensenyament-aprenentatge, podríem utilitzar diferents mètodes, alguns dels quals poden ser: grups de treball cooperatiu, agrupaments flexibles, treball per projectes,...

Per altra part, el Departament d'Ensenyament ha anat integrant nens/nenes amb necessitats educatives especials a les aules de moltes escoles, fet que afavoreix l'educació integral dels nostres alumnes en el marc d'aquesta convivència, sempre que hi posi mitjans humans i econòmics.

A més de les idees anteriorment esmentades, s'hi afegeix el tema de la integració social d'immigrants en les nostres escoles. En els darrers anys s'ha observat un augment de nens procedents de diferents països, principalment del Marroc, de

l'Europa de l'Est, de Centre Amèrica... amb diferents costums, religions, amb dificultats per a la llengua i la cultura pròpia del nostre país. Això fa que les nostres classes siguin més plurals i que els nostres nens hagin d'aprendre a conviure amb la diversitat, en el sentit més general de la paraula. Aquest fet planteja la necessitat que l'escola tingui un pla d'acollida ben elaborat, i que el Departament d'Ensenyament no esmerci en recursos per afrontar les dificultats afegides que això comporta.

En definitiva, tenir en compte la diversitat a vegades planteja més dificultats, més feina per als educadors/es, però també té la seva part positiva, ofereix una educació més enriquidora i plena i els prepara per a una societat més plural i alhora més real. ●

Rosa Taberner

Alzheimer, un laberint sense sortida

Tothom alguna vegada ha sentit aquest nom pels mitjans de comunicació, o bé perquè la veïna té la seva mare que pateix d'aquest mal, etc. Però suposo que hi ha ben poca gent que coneix realment el significat d'aquesta malaltia. Per aquest motiu vaig decidir enfocar el meu treball de recerca de Batxillerat en aquest tema, volia assabentar-me de quin tipus de malaltia es tractava aquesta, que afecta a unes 400.000 persones a Catalunya.

La malaltia d'Alzheimer és el deteriorament progressiu de la capacitat de pensar, recordar, aprendre i raonar. Afecta, generalment, a persones de més de 65 anys i alguns especialistes mèdics afirmen que si visquéssim fins als 120 anys, tots en patiríem. Les causes de la malaltia són encara una mica ambigües, però fan referència a alguns factors hereditaris. Les primeres manifestacions es confonen amb la pèrdua de memòria de la gent gran, però mica en mica van perdent la motricitat, se senten confusos i perden l'orientació espacial i temporal, el vocabulari es va empobrint i apareix una deixadesa personal. A mesura que progressa la malaltia, augmenta la pèrdua de memòria, s'incrementa la confusió, apareixen al·lucinacions, pors, angoixes... i la persona es torna molt agressiva. En la fase terminal hi ha una dependència absoluta del cuidador per portar a terme les activitats quotidianes, la persona esdevé físicament incapacitada i intel·lectualment deteriorada. Actualment, el tractament farmacològic no cura la malaltia, tant sols la retarda, però s'està investigant una vacuna que possiblement sigui preventiva a la malaltia. A part del tractament farmacològic, existeixen altres tracta-

ments que tenen molta importància en aquests casos: l'estimulació cognitiva, a través de la qual s'intenta retardar la pèrdua de les capacitats de pensar, recordar, raonar...; l'estimulació física, que tracta d'evitar la barrera del sedentarisme i intenta que la persona amb demència no entri en un aïllament social, tot portant-lo a passejar o a col·laborar en tasques quotidianes (com parar la taula a l'hora de dinar); l'orientació o la musicoteràpia... Aquests darrers potser ja són tractaments que utilitzen més centres especialitzats. L'orientació en concret consisteix en dia rere dia recordar als malalts el dia que viuen, el mes i l'any per tal d'evitar-los la sensació de desorientació i confusió, i en la musicoteràpia s'intenta, a partir de cançons, transmetre o fer reviure al malalt aquells records que a vegades li són difícils de recordar.

L'Alzheimer no tant sols afecta al malalt, sinó a totes les persones que l'envolten. A més, al final, la persona es torna completament dependent del cuidador i aquest s'ha de fer càrrec de dos cossos i un cap. Ha d'estar les 24 hores amb ell i ha de planejar i planejar-li la vida. Però el problema no està aquí, es troba en què per tenir cura d'un malalt d'Alzheimer es necessita molta paciència. El dement no és la mateixa persona, la malaltia el transforma i desconfia de tots els qui l'envolten i no reconeix aquella persona que sempre està al seu costat i que abans havia anomenat fill i ara l'anomena com a foraster! I una de les coses més difícils per al cuidador és com tractar el malalt en moments de tensió i nerviosisme, ja que la situació pot crear conflictes que el cuidador ha de saber controlar i equilibrar. Però el que m'agradaria remarcar és que, en el fons, l'última cosa que pot perdre el malalt d'Alzheimer és la necessitat de sentir-se estimat amb tendresa.

Per últim, voldria acabar amb el lema d'una Associació de Malalts d'Alzheimer de Mèxic: "No oblidem aquells que no poden recordar" i jo hi afegeixo que a més de no poder recordar, se senten perduts a dins un laberint que, per desgràcia, actualment, no té sortida. ●

Anna Serinyà i Suy

► Cómo hablar para que sus hijos le escuchen y cómo escuchar para que sus hijos le hablen

ADELE FABER, ELAINE MAZLISH

Ediciones Medici, 1997

Vivim una època de grans contrastos. Al costat dels avenços més impressionants coexisteixen les misèries de sempre. Quan hi parem atenció, fàcilment ens vénen al cap situacions de tota mena que ho certificarien. Ara, però, ens referirem a l'àmbit de la comunicació.

En aquest domini hem prosperat moltíssim, gràcies, sobretot, a les noves tecnologies: tenim accés instantani a un munt d'informació, ens comuniquem en un tres i no res d'un costat de món a l'altre, ens truquem a totes hores per menys de cinc cèntims, xategem... I diuen que això no és res, que els canvis

tot just han començat!

Al costat, però, de tan extraordinàries millores, en el camp de la comunicació interpersonal, en l'intercanvi amb les persones més properes, hem avançat més aviat poc, si no ens hi hem encallat.

Hom diu que parlant la gent s'entén. Però, renoi, hi ha maneres i maneres de parlar! I em sembla que d'això n'hem après més aviat poc. Tots tenim experiència, per exemple, de converses que es converteixen en monòlegs, d'interlocutors que van a la seva i no escolten què els dius, de diàlegs que degeneren en un cúmul de retrets o en conflicte obert...

Tendim, fàcilment, sense adonar-nos-en, a repetir una i altra vegada els mateixos vicis, les mateixes pautes de comunicació, que sovint entrebanquen el diàleg. I en cap moment ens plantejem quins són els nostres errors, quines les raons que dificulten una comunicació més positiva. I ja se sap que quan es tracta de parlar amb els propis fills les coses són encara més difícils.

Les autores d'aquest interessant llibre, psicòlogues experimentades en el camp de la comunicació familiar, ens fan parar atenció en aquells aspectes de la interacció que sovint ens passen desapercibuts i apunten algunes de les claus que ens poden ajudar a establir comunicacions més positives, especialment en el marc de la família. I ho fan amb un llenguatge entenedor, planer, a l'abast de qualsevol, per mitjà de moltíssims exemples extrets de les situacions més quotidianes. ●

► Les bruixes

ROALD DAHL

Ed. Empúries. L'Odíssea

Us agraden les històries fantàstiques? Heu llegit algun llibre que us captivi, que us mantingui intrigats fins al final i llavors us sorprengui? "Les bruixes" és d'aquesta mena, dels que t'atrapen. Us el recomano moltíssim. De lectura agradable i molt ben escrit. No te'n adones que ja hi estàs ficat. Feu-me cas, nois i noies, és per a vosaltres, deixeu reposar un xic el televisor i proveu de llegir-lo.

És la història d'un nen que es veu sotmès als encanteris de la reina de les bruixes i que amb el seu enginy i l'ajut de la seva estimadíssima àvia se les empesca, superant moltes dificultats i perills, per desbaratar els terrorífics plans de les bruixes d'Anglaterra.

En llegir aquesta història us adonareu que no tot comença ni s'acaba amb en Harry Potter. Ara, quan tothom parla de les aventures d'aquest personatge, potser sigui un bon moment per descobrir que hi ha molts altres autors tant o més interessants. És, sense cap mena de dubte, el cas d'en Roald Dahl, clàssic de la literatura infantil i juvenil de vàlua àmpliament contrastada. Alguns entesos diuen que la J.K. Rowling segurament ha après moltes coses del nostre autor.

Si us engresqueu amb la lectura d'aquest llibre, us convé saber que en Roald Dahl ha escrit molts altres llibres que, com aquest, han fet les delícies dels lectors joves d'arreu del món. El seu èxit ha estat tan gran que set de les seves obres han estat adaptades al cinema. O sigui, que teniu teca per a estona. Us deixo de referència altres títols d'algunes de les seves obres: Matilda; Charlie i la fàbrica de xocolata; Danny, el campió del món; En James i el préssec gegant; La meravellós medicina d'en Jordi; El fantàstic senyor Guillot; El gran amic Gegant... ●

Fila de davant, d'esquerra a dreta:

- 1- Manuel Vallmajor de can Fàbrega
- 2- Josep Bonadona de can Rabasseda
- 3- Vicenç Bonadona de can Rabasseda
- 4- Angelina Amat de can Fàbrega
- 5- Antònia Fontané de can Batallé
- 6- Joan Fontané de can Batallé
- 7- Encarnació Fontané de can Batallé
- 8- Maria Puig de can Frenca
- 9- Emília Puig de can Frenca
- 10- Josep Gifre de cal Escolà
- 11- Anita Gifre de cal Escolà

Fila del mig, d'esquerra a dreta:

- 1- Pere Torrent de can Torrent
- 2- Josep Serrat de can Niern
- 3- Francesc Torrent de can Torrent
- 4- Rossita Amat de can Fàbrega
- 5- Vicenta del Mallol
- 6- Joaquina Llunell de can Besagó
- 7- Montserrat Gifre de cal Escolà
- 8- La muller del mestre.
- 9- El mestre Sr. Bisbal.

Fila de darrere, d'esquerra a dreta:

- 1- Josep Masó de can Casals
- 2- Pilar Gifre de cal Escolà
- 3- Joan Torrent de can Torrent
- 4- Lola Serrat de can Niern
- 5- Encarnació Torrent de can Torrent
- 6- Carme Gifre de cal Escolà
- 7- Lola Carreres de can Llorà Petit

Foto cedida per Joan Fontané

Constantins i Bonmatí

Tot i pertànyer a diferents municipis, fa segles que aquestes dues poblacions estan molt vinculades. A més del veïnatge, podem atribuir aquesta relació a l'antiguitat de Constantins i del veïnat de Cabanyes. L'església parroquial de Constantins ja la trobem citada l'any 1182 amb el nom de Constantinis, mentre que el primer document de Cabanyes el trobem el 1231. Innumerables papers d'aquest veïnatge ens diuen que eclesialment pertanyia a la parròquia de Constantins. Per tant, durant molts segles aquesta parròquia va tenir el drets eclesials sobre la feligresia de Cabanyes.

Arribat el 1900, quan el terme de Cabanyes passa a ser Bonmatí a causa de la construcció de la Colònia, és quan neix el nexa més estret motivat per les comunicacions i d'una manera especial per la indústria i el comerç, barberies i molí.

Per raó de l'abandó del camp durant les dècades del 60 i 70, el pagès ha hagut de cercar nous mitjans de vida a la indústria... i qui ho havia de dir, molts l'han trobat al mateix nucli de Constantins, amb l'aixecament de la important indústria càrnica Casademont.

Aquesta fotografia del 1937 evidencia que, amb la pagesia amb marxa, l'escola de Constantins, déu n'hi do l'alumnat que posseïa. Molts nois i noies de la foto han continuat la seva vinculació a Bonmatí i... per molts anys. ●

Benet Valentí i Guitart

Enfarigolar-se

En el darrer número de L'AMIC ens referíem al valor simbòlic de les plantes del bon temps. Les olors, però, segueixen acompanyant el Senyor cap al cel. En aquest punt, la saviesa popular ha posat en escena una petita planta, petita i humil, que voreja els marges i marca el camí, tota ella flor quan comença la primavera: és la farigola, *Thymus vulgaris*, família de les labiades. Mata de 10 a 30 cm. d'alçària, fulles lineal petites, flors de blanquinoses a purpúries, en inflorescències capituliformes, d'aromàtica presència, que dóna fe de la petja que Jesús i Maria han deixat al Gironès, les Guilleries, el Montseny, el Collsacabra, al Lluçanès, a Collsuspina, a Gurb i a tants corriols de Catalunya.

El dia de l'Ascensió és el dia escollit per collir la farigola, amb propietats antisèptiques, antiespasmòdiques, tòniques, i forneix una essència rica en timol. Una vegada més, el poeta de la Renaixença, Verdaguier, descriu, amb la delicadesa de la seva ploma, l'excel·lència dels farigolars, en *Les Flors de Maria*.

*Quan ja de la terra
Jesús se'n volava,
el cim de la serra
s'enfarigolava.
L'herbeta eixerida
de sos peus eixida
de flors s'esfaltà.*

*Abelleta vola
per la farigola
abelleta vola
pel farigolar.*

*Amb ses mans mateixes
la Verge en collia:
semblaven-li deixes
del fill que partia.*

*Hi troba en sa absència
de Jesús essència,
la seva hi posà.*

*Abelleta vola
per la farigola,
abelleta vola
pel farigolar.*

*Des d'aquell Sant dia
de l'Ascensió,
tapís de Maria
se diu lo timó.*

*La terra abrigada
d'eixa empaliada
i quina festa fa!*

Observem l'ús que fa Mossèn Cinto sobre les paraules derivades, a través d'afixos: prefixos, infixos i sufixos, una particularitat de la seva producció literària. Així, escriu *farigolar*, amb el sufix que indica "lloc poblat de farigola". I per analogia al lèxic de la nostra llengua, podem seguir formant paraules derivades, de la mateixa manera que ens ho havia mostrat el més gran savi de les lletres catalanes, Ramon Llull, al segle XIII, herència incalculable per l'evolució del lèxic català. Per consegüent, amb l'addició de partícules gramaticals als mots obtenim una càrrega semàntica diferenciada: *farigol + aire = farigolaire* ("persona que va a collir farigola"); *en + farigol + ar = enfarigolar* ("delectar-se amb la bona olor de la farigola i captivar en els remeis de la farigola, a fi que el poble n'apreciï les seves propietats i en tregui benefici per guarir els mals"). ●

Dolors Vilamitjana

Vedella amb salsafins

► Ingredients:

Vedella per guisar, salsafins, ceba, tomàquet, all, julivert, ametlles, pinyons, farina, oli, sal i aigua.

► Preparació:

Netegem els salsafins i els bullim amb aigua i sal. Un cop cuits s'escorren i s'enfarinen per fregir-los. Per altra banda, posem una cassola al foc amb una mica d'oli i hi afegim la vedella tallada a trossets per rossejar-la. A continuació retirem la vedella i fem un sofregit de ceba i tomàquet a la mateixa cassola. Un cop fet el sofregit hi tornem a posar la vedella, afegint-hi el brou calent, que haurem reservat de bullir els salsafins, i ho deixem coure a foc lent. Al cap de mitja hora hi afegim els salsafins i deixem que faci la xup-xup mitja hora més. No hi pot faltar una bona picada d'all, julivert, ametlles i pinyons per afegir-hi una mica abans de treure-ho del foc. ●

Francesc Mont

Torrades de Santa Teresa

► Ingredients:

Pa del dia abans (millor barrot), llet, pela de llimona, canó de canyella, ou, oli i sucre.

► Preparació:

Es tallen les llesques de pa a mides regulars. Fem arrencar el bull a la llet, on hi haurem posat la pela de llimona i el canó de canyella. Un cop retirada del foc hi suquem les llesques de pa. Seguidament les passem per ou batut i les fregim, amb l'oli ben roent, fins que quedin rosses per les dues cares. Les emplatem i hi posem sucre per sobre. ●

Conill amb cargols i gambes

► Ingredients:

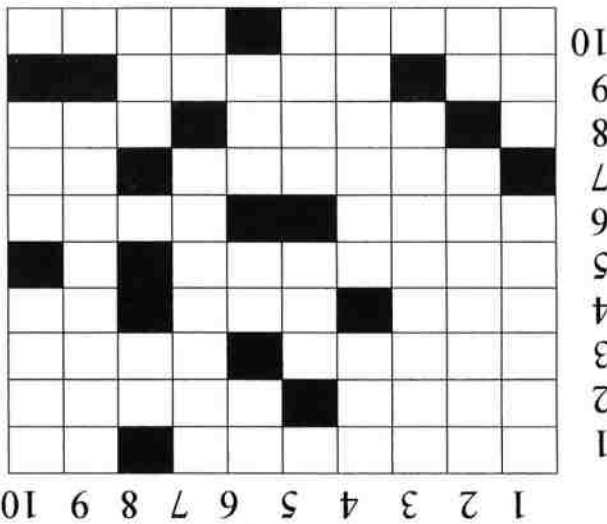
1 conill, Cargols, 2 o 3 gambes per persona, 1 ceba, 4 tomates, 3 grans d'all, Farigola o llorer, Conyac, Sal, 1 Llesca de pa torrat o fregit, Julivert, Pebre negre en gra.

► Preparació:

Un cop nets els cargols els hi farem arrencar el bull. En una cassola amb oli hi rossejarem el conill a talls. En el mateix oli hi farem el sofregit amb la ceba, els alls, la tomata i la farigola o llorer. Quan estigui fet tireu-hi el conyac i el deixeu una estona fins que quedi reduït. Afegiu el conill, els cargols i les gambes deixant que faci xup-xup posant aigua calenta. Al final de la cocció, una mitja hora, hi tirem una picada feta amb el pa torrat o fregit, all, julivert i pebre negre en gra. Espero que us agradi!! ●

SOLUCIÓ:

Horizontals: 1- Caramel, Pa. 2- Amer, Oasis. 3- Rosat, Clam. 4- Ric, Art, Na. 5- Enaspri, I. 6- Rota, Casa. 7- Sabors, Tu. 8- C, Rama, Pas. 9- Ot, Tiroal. 10- Repàs, Mare.
 Verticals: 1- Carrer, Cor. 2- Amoïnós, Te. 3- Rescatar, P. 4- Ara, Sabata. 5- M, Tap, Omís. 6- Eo, RR, Rar. 7- Lactis, Om. 8- SL, A, Pla. 9- Pianista, R. 10- Asma, Aus, E.

HORIZONTALS:
 1- Laminadura. Aliment. 2- Població selvàtica. Llocs fèrtils enmig dels deserts. 3- De color rosa. Crit. 4- Que té molts diners. Habilitat. Sodi. 5- Posi aspres. Conjunció. 6- Tribunal eclesiàstic. Habitatge. 7- Propietats que afecten l'òrgan del gust. Pronom personal. 8- Consonant. Branca. Acció d'avançar un peu caminant. 9- Nom masculí. Regió alpina. 10- Repassada. Dona que ha tingut un fill.

VERTICALS:
 1- Via pública entre dues fileres de cases. Òrgan del cos. 2- Que causa preocupació. Infusió. 3- Recobrir. Consonant. 4- En aquest moment. Calgat. 5- Una ema. Alguna cosa que obstrueix un conductor. Deixat de banda. 6- Riu gal·lec. Consonant doble. Poc freqüent. 7- Pertanyents a la llei. Arbre. 8- Tipus de societat. Vocal. Espai sense muntanyes. 9- El qui toca el piano. Consonant. 10- Malaltia respiratòria. Ocells. Vocal.

Mots encrènats

Troba els set dies de la setmana.

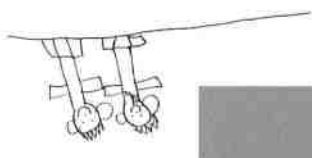
Sopa de lletres

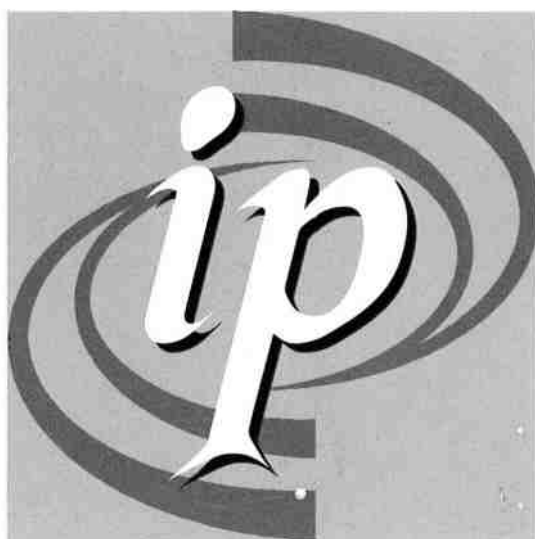
SOLUCIÓ:
 SO-PA-DE-CA-BRA

- SO OM
- DA DOR
- LA LAR
- RA LAR
- SA TAR
- ME RES

Col·loca a cada requadre una síl·laba que permeti formar tres paraules diferents i a la columna es podrà llegir el nom d'un grup de rock gironí.

1 x 3

IMPREMTA PAGÈS, S.A.

**DISSENY GRÀFIC - PREIMPRESSIÓ
IMPRESSIÓ ÒFSET - LLIBRES - REVISTES**

PROGRAMES FESTA MAJOR

CARTELLERIA - ENCUNYS

PLASTIFICATS

**FABRICACIÓ PRÒPIA DE
PAPER PER A ORDINADOR**

c/ Can Planas - Paratge Ca l'Aulet, s/n
17160 **ANGLÈS** (Girona)
Tel. 972 42 01 07* (3 línies) - Fax 972 42 22 67
E-mail: impremtapages@mx4.redestb.es